

ВІСНИК

VISSNYK

THE HERALD

супільно-політичний місячник

РІК XXVIII, Ч. 2 (298)
YEAR XXVIII, No. 2 (298)

ЛЮТИЙ 1974
FEBRUARY 1974

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

В І С Н И К

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М І С Т

Людмила Мойсеєва — „Один був великий між нами, і ми всі через нього більшими стали...”	1
Остап Невідомий — І треба знати...	3
Н. Т. — Упівцям	3
В. Давиденко — Треба діяти і діяти!	4
М. Трихрест — Розвіяна ілюзія „спілки” ЗСА — Москва	6
В. С-ко — 2701-ша напасть	9
Окружна Конференція ОУВФ в Клівленді	10
Д-р А. Бедрій — Українські шестидесятники про націю	11
С. Воляник — Китайська філософічна думка останніх десятиріч	15
Вол. Савчак — Фінляндизація Європи	19
Леонід Полтава — Українка в 1974 році	24
В. Архілог — З архівів НКВД	26
Д-р О. Соколишин — 400-річчя появи перших друків на Україні	28
Панько Незабудько — Хоч погано, але голосно	29
Х р о н і к а	30
Зміст „Вісника ООЧСУ” за 1973 рік	31

ВІСНИК

Людмила Мойсеева

„Один був великий між нами, і ми всі через нього більшими стали” . . .
(В першу річницю смерті Великого Донцова)

„...і знов до Тебе я приходжу,
бо Ти для мене совість і закон.
Прости, що я дрібницями тривожу
Твій вічний, Твій глибокий сон.”

(Ліна Костенко)

Рік тому в Монреалі, „на півночі студеній і чужій” перестало битися серце Великого Українця, Доктора Дмитра Донцова.

Навколо свіжої могили стояли його учні — його духовні діти і внуки, сподвижників уже не було — вони всі відійшли ще перед ним: Міхновський, Гетьман Павло, Петлюра, Коноралець, Бандера... А в могилу на труну кинув священник грудку рідної землі, взятої біля стіп святої Софії Київської...

*Не вернувся. В далекому краю,
В гущу землю свої люди
Тебе заховали;
А своєї — ця крихітка
Над Тобою ляже...*

Землю привезли три юні українки влітку 1972 року, ті його „внуки”, що понесуть учення Донцова в майбутнє.

Донцов помер, віддавши Україні 70 літ неспинної праці, щоб „Хрест і Отчизна все були на нашім прапорі” і щоб ми не вірили „в Росію червону, білу чи зелену. Вогненною чертою від неї мусить відгородитися Україна, зробити все, щоб довести до поділу потворної імперії, яка живе розбоєм, грабунком і мордуванням народів”. (Д. Д.).

90 літ славного життя!

Рік 1973-ій мав бути і роком 70-літнього ювілею Дмитра Донцова. І якого ювілею! Ювілею Титана. Україні ніколи не бракувало дітей Прометея, тільки, на жаль, їх не відразу розпізнавали.

*Коли ж у них з'являвся Дух велизний,
Що вогняним стовпом палав у тьмі,
А вдень йшов, як туга грізнобіла,
Вони не вірили своїм очам
І врозтіз розбігались манівцями,
І попадали ворогам в полон.*

(Леся Українка)

Одним із таких велетнів духа був Донцов. Він прийшов, щоб Україну, „злыми людьми приспану, лукавими” і „в огні окраденою збуджену” рятувати від погибелі, завернути її зі шляху інтернаціоналізму, що вів її у безодню.

„Найліпші сини” України в 20-их роках ХХ ст. вже не „цуралися рідної матері, як за часів Шевченка — Гоголь, але так, як український комуніст Хвильовий „стріляли в неї”...

„Україна, ведена Авіронами і Датанами, неслася в безодню інтернаціонального комунізму в російському виданні, розпинана власними силами”. І Донцов завернув її з небезпечного шляху і на сторожі коло неї поставив вже не тільки слово, а й новітніх хрестоносців — лицарів УПА.

Рік 1973-ій був і роком 60-літнього ювілею його твору „Модерне москвофільство”. Уже в 1913 році виступ Донцова жажнув російського окупанта України, і він був предметом уваги царської Державної Думи, коли про сепаратизм Донцова мусів говорити сам Мілюков. Відтоді Донцов „у тінь не йшов, тривав в перекучій грі, в сліпуче сонце не лякався дивитись” (Ол. Теліга), відтоді вже вийшов на пе-

редній кін нашої історії і не зійшов з нього до смерті.

Це був „воістину титанічний хід по верхогір'ях духа!“ І хоч у св. Луки читаємо, що „ні один пророк не єсть приятен в отчині своїй“, хто з патріотів-українців не підпишеться під „Правдою пращів великих“, „Духом нашої давнини“, „Хрестом і мечем“, під „Незримими скрижальями Кобзаря“?! Навіть ті, для яких „Націоналізм“ не цілком сприйнятливий, бо занадто гострий. І так само там у свій час читатимуть заповіт Донцова, „не минаючи ні титли, ніже тії коми“, і не питаючи панів П. Феденка, Ю. Косача та багатьох інших про пояснення (взагалі сумнівно, чи Україна пам'ятатиме імена тих критиків Донцова) — твори бо Донцова скажуть самі за себе.

*... Сірий натовп, похмурий натовп,
І не огі, а темна муть.
Хтось зігнувся — камінь підняти,
Хтось зірвався — Тебе штовхнуть...*

І продовжує далі Олена Теліга чи ж не в обороні Донцова:

*... На голі Твоїм темний знак,
Кров гервона теге струмками,
Та тепер я за двох міцна,
І за двох піднімаю камінь...*

Будуть ще довгі роки лунати за і проти Великого Ідеолога, а він, як тепер, так і в прийдешньому, стоїть і стоятиме „перед нами, над нами, як Єремія на розпутьях велелюдних, невгнутий і неприступний, сам-один із заповітом своєї великої ненависти і своєї великої любови“. (Д. Д.).

~~~~~
“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

О. певно, Донцов умів ненавидіти, бо, як Лесю Українку, „любов його ненависти навчила“, і бо „тільки той ненависти не знає, хто цілий вік нікого не любив“. І Донцов умів любити. Мав повну рацію Євген Маланюк, коли твердив, що *відбивною* філософії Донцова була *Любов*, хоч сповидно здавалося інакше, і порівнював з діаметральнопротилежною відбивною у Липинського, на виразну користь першого. Чи ж не Франкове це: „я не люблю її з надмірної любови...“ І якраз, нав'язуючи до цих тверджень Є. Маланюка, за три місяці перед смертю деклямував Донцов вірш Некрасова про Гоголя, маючи себе на увазі:

*Питая ненавистью грудь,
Уста вооружив сатирой,
Проходит он тернистый путь
Своей карающею лирой.
Его преследует хула,
Он ловит звуки одобренья
Не в сладком ропоте хвалы,
А в диких кликах озлобленья.*

*И веря и не веря вновь
Месте высокого призванья,
Он проповедует любовь
Враждебным словом отрицанья.*

Не один раз його слова рвалися, „мов свист бича, щоб карати задушливу і підлу муть живих мерців — тих усіх, що душі зганыблині, мов килим, простелили до ніг володаря північної орди“. (Д. Д.). І хіба не було за що: бо „розкувать козак сестру свою не хоче, сам не соромиться конать в ярмі...“ (Т. Шевченко). А щоб кількома розчерками пера знищити 70-літній труд Великого Подвижника нашої самостійности — даремна праця!

І близько той час, коли „на оновленій землі врага не стане, супостата“, і тоді до рідного Києва з чужини, на Аскольдову могилу перебезуть дорогу Труну... І, неначе передбачаючи сам оту подію, дав нам Донцов у „Націоналізмі“ опис „Повороту Наполеона“ Й. Пелішка: „... зненацька чутка залунала: з вигнання, з острова, з чужини, вертається до батьківщини народній мертвий вождь...“ до Пантеону, і „скрізь маяли смутні прапори, ревли гармати голосні, сталеві сяяли багнети, скидалися коні — на ляфеті труна сталевая гу-

ПОЕЗІЇ З УКРАЇНИ

*

І треба знати, треба вміти
Боротися за синій світ,
За свіже слово зелен-вітер,
Коли в тумані небозвід.

І треба знати, що ти хочеш,
Куди ідеш, куди ведеш,
І не дозволити толочить
Червоні маки з рідних меж.
Остап Невідомий

*

УПІВЦІМ

Застигла репанка в руці,
Гадюкою скрутився диск на грудях.
Пшениця на сторожі доокруги
Ш-ш-ш... ш-ш-ш...
Сюди не йди — герой тут, лицар спить.
А коник на стеблі й собі:
Цить, цить, цить, цить...

ла"... до Дніпра, на гори Київські, бо „на Аскольдовій могилі — України цвіт”...

У вільній Україні, у староденному Києві поруч уже споруджених пам'яток св. Володимирові, Богданові, Тарасові, Лесі і Франкові стануть два: на місці пам'ятника Леніна стане пам'ятник Мазепі, на місці пам'ятника Ватутина — пам'ятник Донцову!

Не віряться?! Вчитаймося ще раз в слова Маланюка, написані ще в 1953 році з приводу 70-ліття Доктора Донцова: „...все ж треба хоч для сліпців і калік нагадати *історизну* роллю доктора Донцова: хай сліпці і каліки виберуть час, щоб „призадуматися” над нею, порівняти події і явища, дати їй прізвища — за *нівстоліття!* — і домислитися, яка чорна діра зяяла б в історії нашої політичної думки, в самім історичнім процесі нашім, коли б в сонячній Таврії сімдесят років тому не народився був Дмитро Донцов”.

Від часу написання цих слів минуло двадцять років. Після того ще двадцять років невтомної праці Дмитра Донцова, ще кілька нових його книг і все той самий заповіт для нас: Самостійна! Соборна! Вільна!

27-го січня ц. р. в Чикаго, Ілл.,
на 77-му році життя упокоївся

Д-Р МИХАЙЛО КУЛЬЧИЦЬКИЙ
(М. ТРИХРЕСТ),

довголітній співробітник „Вісника ООЧСУ”.
З глибоким смутком складає своє співчуття
Родині Покійного

Редакція „Вісника”

НОВИЙ ВІДДІЛ ОЖ ОЧСУ В БОСТОНІ

16-го грудня м. р. в Бостоні, в домівці Осередку СУМА засновано новий Відділ ОЖ ОЧСУ.

Засновуючі збори відкрила Марія Дашавець, привітавши представницю ГУ ОЖ ОЧСУ Софію Радьо і всіх присутніх.

До ділової президії увійшли М. Дашавець — голова і Я. Щудлюк — секретарка, а до почесної президії С. Радьо і голова Осередку СУМА В. Майкута.

П-ні С. Радьо виголосила реферат на тему: „Роля жінки в історії України” і ознайомила присутніх з діяльністю ОЖ ОЧСУ. В запитах і дискусії брали участь: О. Барицька, Я. Щудлюк, Г. Возьна, В. Ганчар, Сідлярчук, В. Майкут.

Управу нового Відділу вибрано односторонньо в складі: М. Дашавець — голова, Я. Щудлюк — заступ. голови, Г. Возьна — секретарка, М. Ганчар — гесп. реф., С. Майкут — фін. реф., О. Щудлюк і О. Барицька — орг. реф. До Контрольної комісії увійшли І. Возьна, Г. Майкут, А. Гапій, а до Товариського Суду А. Гапій, Р. Ворона, М. Банадига.

Збори закінчено відспіванням національного гимну.

Я. Щудлюк

СВЯТОЧНА ПРОСФОРА В АСТОРІЇ

Відділ ОЖ ОЧСУ в Асторії, Н. Й., влаштував в 19 січня в Домі СУМА Святочну Просфору. Отець Маріян молитвою поблагословив святочні дари, що їх приготували членкині Відділу.

Програму вечора збагатили сумівська молодь під проводом І. Вітюка і Галини Климук. Мандолінова оркестра СУМА відіграла низку колядок. П. Хомачук виголосила реферат про значення колядування і щедрювання в українському побуті.

Присутні, які виповнили залю, спільно колядували й щедрували. Було радісно побачити молодь, яка перебирає від старшого покоління невмиручі українські традиції.

М. Н.

В. Давиденко

ТРЕБА ДІЯТИ І ДІЯТИ!

З ініціативи Спеціального комітету для захисту свободи у Вашингтоні відбулась 23 січня перед Будинком Національної Преси, де міститься також відділ ТАСС, демонстрація проти переслідування советським режимом письменника Олександра Солженіцина.

Це була єдина свого роду кількатисячна демонстрація, в якій взяли участь не тільки прихильники президента Ніксона та переможеного у президентських виборах МекГоверна, але й представники ліберальних професійних спілок і співробітники правої та лівої преси. Чимало було серед демонстрантів і молоді, студентів-патріотів, а поміж ними і тих, що так завзято ще недавно виступали проти війни у В'єтнамі.

Що об'єднало всіх цих людей у цьому спонтанному виступі? Вроджене американцям почуття справедливості, ідеал свободи слова і оборона людини, яка виступає проти режиму, що, підписавши Хартію прав людини ООН, у своїй країні брутально топче всі засади в цій хартії записані і всіма цивілізованими народами potwierdжені.

В обороні zagrożеного смертю Солженіцина виступила недавно Американська Академія Наук, організація Міжнародня Амнестія, міжнародне об'єднання письменників ПЕНКлюб, десятки, сотні науковців і простих людей. І сталося так, що до його голосу проти неправди, несправедливості і лицемірства, голосу цієї надзвичайної відваги людини, приєднались на Заході, крім комуністів, тисячі людей без огляду на їхні релігійні та політичні переконання. Це ніби прокинулась і заговорила совість людства.

Брудними потоками брехні та інсинуацій, застрашувачими статтями, зорганізованими партторгами по фабриках і колгоспах листами до редакцій, в яких висловлюється „гнів народу”, сповнилася советська преса після того, як на Заході появилася книга Олександра Солженіцина „ГУЛаг архіпелаг”. З советської довголітньої практики відомо, що після навіть стократ меншого цькування в пресі якоїсь недогідної

режимові особи доля її вже припечатана: її арештують і зашлють до концтабору на повільне умирання. Але Солженіцин, лавреат нобелівської нагороди, автор світової слави повістей „Раковий корпус”, „У першому колі” і першого про советські концтраки роману „Один день Івана Денисовича”, уже став під захист світової opinii, до якої Москва уважно прислухається, знаючи, яке велике значення має для її зовнішньої політики, для її престижу серед західних комуністичних партій цілеспрямована світова думка.

Однак, потрясаючої сили книга „ГУЛаг архіпелаг”, яка до дна розкриває всю злочинність советської соціально-політичної системи, автор якої відважився назвати „найбільшого гуманіста” Леніна найбільшим злочинцем останніх століть, творцем терористичного апарату, який, будучи розбудований Сталіним, вимордував понад 30 мільйонів людей, — ця книга на засіданнях Політбюра в Москві може переважити страх советських олігархів перед світовою opinією. І тоді Солженіцин, що вже відбув свого часу одинадцять років в „крузі дев'ятому” большевицького пекла, замовкне навіки. І, спокушувані рожевими перспективами „співіснування” з Москвою, уряди західних країн, а з ними і американський уряд з часом спишуть його у своїх бухгалтерських книгах „в розход”, як списали були Чехо-Словаччину, а ті, що 23 січня демонстрували у Вашингтоні в його обороні, ті, що підписували на його захист петиції, поволі заспокоюються і пустять його в непам'ять.

Про советську терористичну систему написали дотепер десятки книжок автори різних національностей, переконань і різних калібрів. Як короткі спалахи появлялись книжки Андре Жіда, Артура Кестлера, пророча повість Орвелла, англійських, французьких та американських авторів, що на основі незаперечних документів насвітлювали дійсну суть країни, де панує „азіатський соціалізм”, „бюрократичний колективізм” чи „державний капіталізм” з їх найбільш жорстокими формами експлуатації

людини і народів. Недавно вийшли монументальні книжки Роберта і С. Тукера „Сталін як революціонер”, Адама Улама „Сталін та його ера”, Джона Баррона „КГБ — секретна праця советських агентів” та ін.

Книжки, написані емігрантами, західноєвропейські і американські читачі сприймали радше як сенсаційні „романи жахів”, якими їх не здивуєш, бо цей рід літератури дуже поширений на Заході, а ліберали трактували ці книжки просто як антисовєтську пропаганду. Та й, на жаль, літературний рівень більшості цих книжок не міг заімпонувати західному інтелігентові, вихованому на високих літературних зразках.

Книга „ГУЛаг архіпелаг” — не белетристичний твір. Це страшної сили акт обвинувачення не тільки проти Леніна і Сталіна з їх партією, що охоплює період від 1918 до 1956 року, а — головню — проти створеної ними монструальної супердержави, в якій поневіряються, гинуть, падають з переламаними моральними хребтами, бунтуються до смерті і мовчки скоряються, йдуть на службу ворогові так звані советські люди різних національностей, а серед них найбільше українців. Головна ціль правителів цієї держави, ще не званої в писаній історії людства рабської імперії — знищити всі інші нації, крім російської, їх культури, і створити „єдиний советський народ”, щоб привести його в заражений параноїдальними ідеями, виплоджений в мозку „основоположників марксизму” утопічний комунізм.

Що означає назва книжки „ГУЛаг архіпелаг”? — ГУЛаг — це скорочена назва Державного Управління концентраційних таборів, а „архіпелаг” — сукупність великої кількості малих і великих островів, що близько лежать один від одного. Оці власне острови та острівці, що густо вкривають простори „першої в світі соціалістичної держави”, і є системою оточених колючими дротами і „вишками” терористичних закладів, де поневіряються мільйони політичних в'язнів і віруючих людей. Перші концтабори придумав Ленін з Дзержинським ще в 1918 році, а вже в 30-их роках тримав у них Сталін до 15 мільйонів людей, що на голонній пайці будували заводи-велетні, копали

канали, добували золото, вугіль, залізну руду...

До одного з таких таборів попав у 1944 р. артилерійський капітан українського походження (його дід був українцем) Олександр Солженіцин після того, як у листі до свого приятеля критично висловився про Сталіна і його режим. Збирати матеріяли до своєї книжки почав він у 1956 р., розмножив її в кількох копіях і вирішив пустити її на люди після своєї смерті. Написана вона на підставі власного досвіду, писаних документів і розмов з понад 250 колишніми в'язнями, що ще залишилися в живих. Одна з копій, яку передав на схов Солженіцин своїй приятельці, опинилась в руках КГБ, і та жінка, не знаючи про існування інших копій, не витримала тортурів і повісилась. І тоді письменник вирішив один із манускриптів передати на Захід.

„Ця правда була приречена на смерть, — пише він про долю мільйонів вимордованих КГБ людей, — її погребали, топили, палили, обертали на попіл. Але погляньте — вона існує, вона живе, її друкують — і ніхто не спроможний її знищити”.

Московська „Правда”, а за нею і всі інші советські газети, називають Солженіцина „зрадником батьківщини”, людиною, яка „перешкоджає відпруженню відносин між Заходом і Сходом”, і „нацистом”. А він у розмові з закордонним кореспондентами на ці закиди відповідає: „Не той, хто розповідає про доконані злочини, шкодить мирові і добрим відносинам поміж народами, але той, хто їх доконав і доконує”. І він вимагає кари для тих ще живих катів. Свою книжку називає він „обов'язком, виконаним перед мертвими”.

Солженіцин — віруюча людина, визначний гуманіст і оборонець гноблених в СРСР народів, хоч національному питанню в своїх творах приділяє мало місця, недоцінюючи його значення, як найдошкульнішого для режиму питання. Він закликає своїх читачів, а передусім молодь підтримати його в боротьбі з брехнею, що стала „головною підпорою держави”... „Правда проб'ється нагору і стане відома для всіх... Десятиліттями все було так тихо, так старанно приховувалось і замикалось, що коли (Закінчення на стор. 21-ій)

М. Трихрест

РОЗВІЯНА ІЛЮЗІЯ „СПІЛКИ” ЗСА – МОСКОВІЯ

Збройна боротьба на Близькому Сході не лише зруйнувала мир у тому просторі. Вона допомогла багатьом американцям збагнути, що ЗСА не можуть покладатися на „спілку” з Московією.

Советське підступство на Близькому Сході усунуло рештки сумнівів, що московські заяви про „нову добу доброї волі та співпрацю” між ЗСА і СРСР були нічим іншим, як тактичним засобом здобування тих користей, які є можливими, на шляху до оволодіння цілим світом.

Під ілюзією „спілки” Москва потрапила добитися від американського Уряду й Конгресу таких угод у справі обмеження стратегічного зброєння, які забезпечують для Московії у цій лянці кількісну перевагу й одночасно дають їй можливість досягнути перевагу якісну.

Під ілюзією „спілки” Москва добилася мовчазної згоди з боку ЗСА й Західної Європи на політичне панування в Східній Європі, тобто добилася дальшого затискання зашморгу Ялти-Потсдаму.

Під ілюзією цієї „спілки” Москва обшахрувала американців на близько 2.5 більйона доларів у купівлі пшениці, яку Уряд ЗСА „продав” їй по ціні нижчій за собівартість та ще й у кредит. При цьому ЗСА зменшили Советам їх 11-більйоновий борг із часів Другої світової війни до висоти 800 мільйонів доларів. Під ілюзією цієї „спілки” Москва досягнула стан „найбільшого сприяння” в галузі торгівлі з Америкою, зокрема у наданні довгочасних кредитів і технічної допомоги.

Не ставиться тут питання про наміри американських чинників, що сприяли Советам творити ілюзію „спілки”. Проте, американські політики винні в постійному приписуванні більшовикам таких якостей і намірів, які є притаманні більшості самих американців.

Лицемірство Советів було найбільш яскравим у питанні закордонної та внутрішньої політики і воєнних справ.

Перше маскуванню, що приховувало советську справжню закордонну політику, було передусім наслідком „нарад на вершинах”. З Мо-

скви й Вашингтону походили устійнення, з яких виникало, що різниці між ЗСА й Советами в справі закордонної політики знаходяться у засязі дипломатичного розв’язання. Американці мали б повільно й обережно переходити від доби конфронтацій до доби переговорів. Із Москви походять, наприклад, два офіційні устійнення: 1) „основні засади взаємних стосунків”, тобто напрямні для досягнення „спілки” і 2) „обопільне американсько-советське звітлення”, яке мало б містити низку „порозумінь” щодо неспокойних частин світу, з Близьким Сходом включно.

Пізніше прийшли устійнення американських чинників, як от запевнення, що советський уряд дуже допоміг у накликуванні Північного В’єтнаму зупинити війну біля конференційного столу. Нарешті, мала місце конференція „на вершинах” у Вашингтоні з шампанським, обіймами та розмовами про торгівлю. Це вже було „мирне співіснування” на найвищому рівні.

Друге маскуванню „спілки”, що приховувало советську воєнну політику, було безпосереднім наслідком розмов про „обмеження стратегічного зброєння”. Це було подане американському народові у цілковитому перекрученні під важким шаром „косметики”. Советська воєнна політика була визнана, всупереч правді, як зовсім „не загрознава”.

Третім маскуванню советської внутрішньої політики були метикування американських політиків, преси й просто — советофілів. Вони виходили з припущення, мовляв, якщо Совети бажають кращих відносин із Америкою, то це має з певністю свідчити про зміни советської внутрішньої політики з наданням підсоветським народом більшої свободи. Американці вбачали в „спілці” ЗСА-СРСР те, чого бажали чи воліли бачити, і тому окреслювали советську внутрішню політику, всупереч дійсності, як „демократичну”.

Але Совети самі знищили ілюзію „спілки”.

У травні 1972 року на „вершинній конференції” у Москві ЗСА і Москва підписали низ-

ку угод у розрахунку на поліпшення взаємних відносин. Наголошено також усунення напружень, які мали б вести до війни будь-де в світі.

В одному зверненні до „совєтського народу”, що вже знаменувало собою забуття справи поневолених в ССРС народів, през. Ніксон підкреслив „післанництво дружби” від усього американського народу. Він зазначив, що ЗСА й Совети, як великі потуги, повинні вживати всіх своїх впливів для стримування воєн та запобігання будь-якій агресії.

Совети й американські чинники „урочисто” підписали в Кремлі документ — „Основні засади взаємних стосунків”, тобто напрямні „спілки”. Головна точка цього документу устійнювала, що „ЗСА і ССРС мають особливі зобов’язання чинити все, що в їх силі, щоб суперечності між народами не переростали в збройні конфлікти та загострення міжнародних напружень. А це ніби мало значити, що Совети занехали попередню провокаційну політику під’юджування до „національно-визвольних воєн”.

Угода про Близький Схід

В „Обопільному американсько-совєтському звідомленні” зазначено, що ЗСА й Совети підтверджують своє бажання і готовість забезпечити мирне полагодження всіх суперечностей на Близькому Сході .

Вашінгтонська конференція „на вершинах” додала до „куті меду”. Додала дальші запевнення до цього „мирного полагодження”. А проте, 7-го жовтня 1973 року війна на Близькому Сході вибухла з повною силою при цілковитому схваленні збоку Москви, як наслідок її провокацій і захочення нею арабів до нападу. Головне ж полягало в постачанні арабам зброї.

Чому американці помилково оцінили совєтські наміри? А тому, що багато американців навіть на високих становищах, із політиками включно, все ще не розуміють природи совєтського думання, і багато з них не вірили й не вірять тому, що метою Москви є остаточне знищення капіталізму й установаження світової комуністичної тиранії. Багато американців не розуміють, що совєтський лад є в дійсності державним монополістичним капіталізмом. Американці в значній своїй частині не можуть со-

бі уявити, що марксизм-соціалізм-комуно-большевізм є судільною провокацією проти людства, яка спирається на засадах: 1) безбожництві, для оскотинення-озвіріння людини, щоб вона з „легшим серцем” різала свого брата, сестру, матір, батька; 2) знесенні духово-матеріальної приватної власності, як грабунок підвладних через „державу”; 3) клясовій боротьбі, як організації масової масакри й захопленні в той спосіб влади й усього народнього добра „пролетарськими руками”, хоч „диктатура пролетаріату” в дійсності є диктатурою над пролетаріатом, і 4) „інтернаціоналізмі” для маскуваннн „старшого брата”, що, як комуно-большевик, став червоним фашистом.

Москва скидає одну маску за другою

Ще задовго до вибуху війни на Близькому Сході вдумливі спостережники били на сполох із приводу велетенських воєнних приготувань Советів. Ще 30 вересня 1970 року сім членів президентської „Синьо-Стрічкової Оборонної Групи” (панелю) повідомляли про совєтські гарячкові воєнні приготування, які продовжувалися без огляду на підписання угод про „обмеження стратегічного зброєння”. Так, наприклад, видання „Джейн’с Файтінг Шіпс” на 1973-74 р. алярмувало про величезні успіхи Советів у зброєнні. Їх морська фльота стала найсильнішою в світі.

Адмірал Томас Мурер, голова шефів об’єднаних штабів збройних сил ЗСА в своєму звідомленні з 28 березня 1973 р. в Сенатській комісії збройних сил зазначив, що Совети мають чисельну перевагу в ділянці вистрілювальних засобів і особливо в галузі наступального мегатоннажу. ЗСА мають покищо перевагу в стратегічних наступальних атомових головках, хоч і тут Совети можуть наздогнати Америку, якщо Вашингтон буде бездіяльно споглядати на цю справу.

Совєтська атомова перевага яєно визначена угодами, що їх през. Ніксон підписав у Москві в травні 1972 р. Цим було проголошено, що Совети є потугою число один.

Але перевага ця суто матеріальної природи — механічним нагромадженням зброї поза моральною силою, без якої та перевага може одного дня стати непотрібним сміттям. Загроза зудару у висліді гострого нещодавнього по-

ЧОМУ?

Чому в вечірній самоті
 Бува так важко на душі,
 Коли лепече дощ за вікнами по листі,
 Коли лиш спомини одні
 Пригадують до болю дороге колишнє?
 Коли свічадо дивиться
 чужим і втомленим обличчям
 Й питається само себе:
 — Хто ти?
 У відповідь лиш по блідім лиці
 Одна по одній сльоза сповза,
 Щоб захватися на самім серця дні.

Н.В.Т.

готівля всіх збройних сил ЗСА вилила цебро холодної води на Брежньєва й Ко. і примусило Московію обличити покищо свої напасницькі наміри на Близькому Сході, хоч останні відомості свідчать, що Совети знову повністю озброїли арабів.

Зміна настановлень у Конгресі ЗСА

Успіхи Советів у воєнному поготівлі примусили багатьох сенаторів переглянути свій „пацифізм”. Вони збагнули, що у випадку дальшого посилення советського зброєння ЗСА опиняться в стані підпорядкування московським вимогам, от хоча б у такому випадку, як криза на Близькому Сході.

Сенатор Фаннен (Аризона), наприклад, заявив: „Ми в стані вчинити все необхідне, щоб забезпечити нашу воєнну поставу відповідно до сьогоднішніх великих вимог. Я, — сказав сенатор Фаннен, — був дуже стурбований тим, що наш воєнний бюджет був скорочений внаслідок браку обізнання з потребами часу. Я хочу, щоб наша країна зберігала сильну воєнну позицію, якщо ми маємо затримати за собою провідництво в світі не лише в ділянці воєнній, але й у політично-економічній. Я відчуваю, що в СРСР мусять бути зміни зсередини перед тим, як ті зміни мають прийти ззовні. Найбільш поважною проблемою є свобода людей, і я сподіваюся, що ми зробимо більше, щоб підсоветські люди мали у себе те, що ми маємо тут, у цій країні, якщо й вони будуть за це боротися”.

Сенатор Кліфорд Генсен (Вайомінг) заявив: „Наше головне завдання — тримати нашу країну могутньою, й гадаю, що це є обов'язком Уряду і військових чинників, які повинні по-

відомляти нас про становище країни під цим оглядом. Я певний, що якби пересічний американець знав, що коїться в СРСР, то не було б жадних питань з приводу того, скільки ми мусимо витратити на оборону”.

Сенатор Генрі Джексон (Вашінгтон) підкреслив: „Нещодавні висловлювання Брежньєва викривають зворот до твердої лінії, а один із його високих достойників заявив країнам Східної Європи, що „спілка” ЗСА-СРСР є лише тактикою, бо немає жадного ґрунту для такої „спілки”.

Сенатор Джан Спаркман (Алабама) заявив: „Ми мусимо забезпечувати сильну оборону. Якщо ЗСА матимуть слабу оборону, то це буде для Советів поштовхом для руху наперед. Єдина основа для переговорів — наша воєнна сила”.

Ознакою охолодження між ЗСА й Советами було також відновлення діяльності радіо „Вільної Європи” та „Радіо Свободи”.

Завдання поневолених народів

Якщо конференція „на вершинах” президента Ніксона в Москві в 1972 р. була „чорною”, бо тоді була припечатана доля уярмлених народів, то теперішні події, які „розвіяли ілюзію спілки Вашингтон-Москва”, віщують, що й „лихому має бути кінець”. Політичні еміграції, що їх рідні конають „під московським караулом у тюрмі”, не сміють спати. Вони мусять видобути з себе вершок зусиль і засобів для освідомлення людей в країнах свого поселення, що буде вкладом боротьби так за свободу своєї батьківщини, як і чином вдячності супроти гостинних країн.

ЮРІЙ ШУХЕВИЧ ВАЖКО ХВОРИЙ

Згідно з вістками, які в останньому часі дісталися з України, Юрій Шухевич важко захворів у московсько-большевицькій тюрмі на виразку дванадцятипалої кишки. Найближче його оточення дуже затривожене цим станом, бо в умовах сталого недоживлювання, без належної медичної опіки, під постійним тиском КГБ, яке далі вимагає від Юрка підписати відповідну „заяву” і відректися від свого батька, неможливо буде йому видержати третю з черги „десятку” жорстокого ув'язнення.

2701-ша напасть

Як обраховують бібліотекарі, кругло 2700 книжок, брошур і статей надруковано в ССРСР за останніх 20 років, автори яких стараються переконати підсоветських читачів, що немає для них і „батьківщини соціалізму” гіршого ворога, як „українські буржуазні націоналісти”, що мріють лише про те, щоб повернути поміщикам їхні землі, а фабрикантам — їхні заводи й фабрики. Банкрутство комуністичної ідеології, ідеологічну порожнечу силкуються вони виповнити почуттям ненависті до „антисовєтчиків”, витрачаючи на тріскотливу пропаганду мільйони народніх грошей.

Усі такого роду кагебівські видання, що виходять під фірмами різних видавництв, включено з церковними, вже давно вичерпали всі інвективи, лайки та аргументи проти українських націоналістів, і тепер фахівці від поборовання „бандерівщини” позичають ті аргументи та лайку один в одного, даючи своїм „творам” різні заголовки: „Бандерівські головорізи”, „Буржуазно - націоналістична гідра”, „«Прем’єр» з мюнхенського підвороття”, „На смітнику історії” та ін.

Чи не в кожному з таких „творів” головним об’єктом нападів советських пропагандистів є голова Проводу ОУН Ярослав Стецько і його дружина, член ЦК АБН і редактор журналу „АБН - Кореспонденс”. Діапазон цих авторів-пропагандистів надзвичайно широкий — від удекорованих найвищими відзнаками генералів КГБ, що мають вільний доступ до таємних архівів, і до третьорозрядних кагебістів-початківців, що черпають теми для своїх бездарних пашквілів з перекладних західноєвропейських детективних романів.

Навіть у такому, здавалося б, провідному журналі як „Під Прапором Ленінізму”, органі ЦК КПУ України, що виходить у Києві, так представляється в закаламученій уяві автора завжди скромно одягненого, в темному костюмі Ярослава Стецька: „Ось він — у новому фракку з метеликом, у модерних, тількищо з магазину штиблетах...”

Фахівець з центрального органу КПУ України, який напевно ще не дослужився в КГБ дозволу відвідати бодай на тиждень-два Західню

Європу, просто неграмотна людина, статтю якого перевіряли такі ж неграмотні цензори. Бо останню пару „штиблет”, тобто черевиків, у яких замість шнурівок збоку вшиті гумові стяжки, стоптали в Західній Європі вже яких 50 років тому, а в Росії по „штиблетах” після жовтневого перевороту пізнавали „буржуїв”. Та й слова „модерний” бідолаха з „Під Прапором Ленінізму” не розуміє, бо не може бути „модерних штиблетів”. Очевидно, мав він на увазі „штиблети модерного фасону”. І ще пише фахівець від „буржуазно-націоналістичних справ” про „новий фрак з метеликом”, що його ніби носить Ярослав Стецько. Ці окраси мужеського костюму бачив цей „фахівець” хіба не на Ярославі Стецькові, а десь у якомусь советському кіні з життя „акул Волл стріту”.

Редакція „Під Прапором Ленінізму” зовсім випускає з уваги, що підсоветські люди широко користуються тепер західними радіопередачами, і звертається до них так само, як звертались 20-30 років тому. З тих же детективних романів черпає автор сцени, в яких „злочинні оунівські зграї за гроші чужоземних розвідок учиняють оргії в фешенебельних ресторанах з густо намальованими готельними красунями”. Проте, читаємо в цьому органі ЦК КПУ України, дістають вони тепер щораз менше „дотацій” і тому проголошують, крім інших збірок, збірку на „Визвольний Фонд ОУН”.

Про „штиблети” автор статті має вельми невивразне уявлення, але напевно він і всі його зверхники знають, що жадних дотацій революційна ОУН нізвідки не одержує, а діє лише коштами-пожертвами своїх членів і симпатиків, видаючи газети, журнали й книжки, які дістаються також на Україну, що дуже непокоїть „московських царів”, як слушно називають колишні советські „брати-китайці” кремлівську верхівку.

Ярослава Стецька і революційну ОУН, читаємо в цьому київському журналі, „діяльно підтримують кардинал Й. Сліпий і митрополит С. Скрипник”. Звідки такі інформації у советського журналіста, який не знає, що таке „штиблети”?

Кагебівські журналісти закидають Я. Стецькові, що „він та його поплічники намагаються засилати на Україну наклепницькі націоналістичні видання, вдаються до брехливої пропаганди, в складі груп іноземних туристів засилають на Україну шпигунів та ідеологічних диверсантів . . . Буржуазно - націоналістичні ляндскнехти намагаються отруювати міжнародню атмосферу, де тільки можна. Приміром, на останніх Олімпійських іграх у Мюнхені в 1972 р. послідовники Стецька ставили за мету зірвати успішні виступи радянських спортсменів, влаштували шабаші в районі осель, поширювали наклепницькі чутки серед спортсменів, глядачів і журналістів”.

Очевидно, не кожне слово в цій довжелезній статті брехливе, а справжні її інтенції розкриваються в такому уступі: „На політичне становище в Європі сприятливо вплинули договори СРСР і Польщі з Німецькою Федеративною Республікою, угода чотирьох держав по Західньому Берліну, взаємні візити (кого?) і переговори (кого з ким?). Керуючись розробленою XXIV з'їздом КПСС програмою миру, Радянський Союз разом з братніми країнами та іншими миролюбними силами (!) прорвали фронт „холодної війни” і поклали початок благодотворному процесові розрядки (?) в міжнародніх відносинах”.

Ніде правди діти: Москва — в наступі, Захід — у незбалансованій обороні. І тут собака зарита. І звідси ненависть до тих, хто її політику розуміє і перестерігає цілий світ проти московського лицемірства і підступної підготовки до „мирного опанування світу”. *В. С-ко*

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОУВФ У КЛІВЛЕНДІ

Окружна конференція Організацій Українського Визвольного Фронту північно-західніх стейтів відбулася 22 і 23 грудня м. р. в будинку СУМА в Клівленді з участю представників Клівленду, Парми, Лорейну, Ейкону, Піттсбургу, Чикаго, Палатайну і Міннеаполісу. На конференцію прибули з Нью Йорку голова Головної Управи ООЧСУ проф. Іван Вовчук, голова Головної Управи СУМА мгр Євген Гановський і керівник Юнацтва Головної Управи СУМА Іван Кобаса.

Конференцію відкрив голова Відділу ООЧСУ в Клівленді Мирослав Гейниш.

Після уконституювання президії, до складу якої ввійшли голови поодиноких організацій, і схвалення протоколу попередньої конференції з 11-12 листопада 1972 року, з доповіддю на тему „Наша дійсність і праця в ній формаций: Визвольного Фронту” виступив проф. Вовчук.

По доповіді розгорнулись жваві дебати. Предметом обговорення став, зокрема, недавній Світовий Конгрес Вільних Українців і спільний лист Ярослава Стецька та Миколи Лівницького.

З співповіддю виступив голова Головної Управи СУМА мгр Євген Гановський.

Висновки з обох доповідей зробив проф. Вовчук. Прийнято становище, щоб домагатись поліпшення шкільництва в системі УККА і посилити процес втягання молоді до організованого життя. У таборах треба дати романтику, мобілізувати культурних людей. Якщо ми любимо Україну, говорив бесідник, то мусимо збудити цю любов у молоді. Студентську молодь треба зібрати, давати для неї доповіді і матеріяли. Ювілей СУМ є справою всього Визвольного Фронту.

Тематика для нашої праці: у річницю державности ставимо синтезу державницьких формацій, у травні чи червні організуємо прославлення 500 жінок з Кінгіру, поєднаємо це з 30-літтям УГВР і проведемо маніфестацію на Оселі. Відзначення 50-ліття смерті Міхновського має почати СУМ, а кінчати весь Визвольний фронт під гаслом „Від Міхновського до сьогодні”.

У кінцевому слові мгр Гановський зазначив, що коли ми хочемо мати успіх, то повинні робити разом, іти з молодшими, не лише командувати, а й пильнувати, щоб усе зроблене було на належному рівні.

Далі відбулись наради окремих організацій Визвольного Фронту. На нараді ООЧСУ вислухано звіти Відділів з Клівленду та Піттсбургу і обговорено пляни дальшої праці.

СУМ провів пленарне засідання Головної Управи у формі річної міжконгресової наради з головами осередків, керівниками юнацтва і сумівським активом.

Увечері у залі СУМА для учасників конференції і громадянства Клівленду та Парми відбулась доповідь проф. Івана Вовчука на тему: „Україна за нишнього мирного наступу і ми”.

По доповіді слухачі порушили низку питань і жваво обговорювали тези, що їх поставив бесідник. Висловлювались Іван Павлик (Чикаго), Степан Воляник (Парма), Петро Венгрін, проф. Григорій Голембійовський та Степан Савчак.

Д-р *Анатоль Бедрій*

УКРАЇНСЬКІ ШЕСТИДЕСЯТНИКИ ПРО НАЦІЮ

(Закінчення)

Наступний провідний шестидесятник, літературний критик, публіцист і мислитель, нині жорстоко переслідуваний москалями - душогубами, писав в своєму есеї: „Прикро і нудно читати, як кожен оповідач про дитинство Тараса залюбки переказує Шевченків спогад про „залізні стовпи”, але чомусь нікому не спало на думку естетично осмислити це дитяче шукання, як символ першого самостійного дослідження тих залізних стовпів, на які спирається рідний край”.

Як бачимо, для молодого українського дослідника найважливіше пізнати суть своєї нації. В іншому есеї він пише: „Націоналізм — конечна умова поступу вселюдського; від загибелі нації терпить не тільки вона сама, а вселюдськість взагалі”. Тому, висновуємо, нація найважливіша суспільна одиниця, яка не сміє загинути тому, що лише через націю проявляються людське і міжнародне життя і поступ. Далі таке міркування: „Тож треба піднятися до того, щоб над головами (окремих людей) побачити і полюбити дрімотного велетня — „будівничого за покликанням”... і повірити в нього”.

Це нагадує міркування шестидесятника, від якого ми почали наш розгляд, що нація не звичайна сума людей, а зовсім інша істота, яку пізнати можна лише духовним зором, любов'ю, а тоді треба в неї вірити. Це спіритуально-містичний погляд, знаменний для не одного шестидесятника.

Наш мислитель далі пише: „І яка ж незрима сила тягне юнака на бік народу? Не інакше, як сила самої людської природи. Що б там не сталося з краплиною, які б димові заслони та смітт'яні фільтри їй не довелося проходити — вона нарешті повертається до свого

23 грудня з ранку до полудня тривала сумівська нарада, а увечері того самого дня проф. Вовчук взяв участь у річних загальних зборах Клівлендського Відділу ООЧСУ.

І. Л.

моря”. Він твердить, що хоч може колись націю створила людська легенда, сьогодні вона „найвища реальність”. „Ми складаємо в скарбницю безсмертного народу все своє найкраще і беремо звідти скільки хто може. Ми вливаємося краплиною в його море і думаємо про вічність моря. І тому втрата минулого така ж сама важка, як втрата в сучасному чи в майбутньому. Бо це втрата частини нашого ества і крок до заглади”. Нація в першу чергу духовна спільнота людей.

І далі читаємо в цьому великої ваги творі: „... в любові екстракт духовної сили, надбаної поколіннями найсильніших, найшляхетніших. Нею вони будують храми, склали пісні, легенди, жертвуючи життям, творили історію, будували мудру естафету минулого в майбутнє”. Націю творить любов, і любов є складником нації. Суть нації в духовному чинникові. Цей визначний твір національної думки шестидесятників закінчується словами французького історика Мішле: „Національність, батьківщина — головне в житті світу. Коли вмирає батьківщина — вмирає все. Запитай про це народ: він відчуває це нутром і скаже вам. Те ж саме підтвердить і наука, й історія, і всі знання, зібрані людьми”.

На черзі йде молодий письменник, який окреслює український народ словами „святий народ”, „народ безсмертний”, що має для нього таку безмежну вартість, що „там, тільки там, у рідній хаті з біблійним символом святої моці й твердості, він обрете жаданий мир і спокій!... Мерщій, мерщій у рідний край! Там щастя, там — його земля обітована!”

Молодий поет добачає сутність нації в духовім і етичнім чинниках:

*Благослови мене, земле, як мати в дорогу —
... Я без любови твоєї, як дім без порога —
... Не загуби мою вірність в годину розлуки
І не змарнуй свою гордість, надії не зрадь.*

Поетеса Агата Турчинська вважала „серце” суттю нації:

Для кожного ти серця видна,
Що любить волю й сонця світ,
... Велике серце України
В тобі лежить, щоб вічно жить.

Подібні міркування про націю, її безсмертність і незнищенність висловив ще один поет:

Не умирає слава Морозенка,
І Гонта кличе хлопців на борню, —
То на віків неорану стерню
Лягає пісні свіжа борозенка.

І, мов зело, із неї пророста
Велика туга й радощі великі,
І замовкають брезні стоязкі
Про тебе, земле прадідів свята.

... Живі слова — життя твого сторожа,
Щоб ти цвісти бажала, мов катран.
У тебе й пісня на безсмертя схожа —
Не перетне їй серця ягаган!

В іншому творі цей самий поет міркує:

Привітай простертий аж на воду
Білий цвіт на пружному гіллі,

Повноту високу небозводу
Над безмежжям рідної землі,
Освятити безсмертному народу
Кривні рани й горні мозолі.

Безсмертність української нації пророкує визначний поет-шестидесятник:

Народе мій, як добре те,
Що ти у мене є на світі.
Не замело? Не замете.
Була б колиска — будуть діти.

В черговім творі, динамічній новелі про незнищенність та переможність нації над її ворогами відомий письменник писав: „А потім було таке, що вороги матері руки викручували. Та ніколи не благала вона рятунок: за синів молилася. Втихало... Мати не одну війну пережила... Уклін тобі, мати, уклін, страднице, що у важкій боротьбі добра із злом ти несла тяжкий хрест по землі, що навчила дітей шанувати й любити ту землю. Сини з тобою, мати”.

Чудовий твір про матір-Україну-націю написав поет, у якого знаходимо такі динамічно-переможні думки:

Мені вона позами сниться — мати,
Якої світ не базив: у титанів
І матері не можуть бути звизайні...
Титанів родить лиш велика ніжність...
А та ходила в драгті, у недолі
І милася сльозами щосвітання,
Топтала кров'ю ніг колюгі стерні
І колисала бурями дитину, Тарасика.
А він, малий, не плакав, —
Дививсь на муки... І встояв у грози
Широкоплезим пагоном народу...
... І матері ім'я тій — У к р а ї н а .

Один чільний літературний теоретик багато уваги присвятив суті нації та її впливові на інтелектуальну творчість, пишучи:

„Йдеться, природно, про національну форму літератури і про її національний зміст, зрозумілий і близький усім людям. Адже і зміст і форма — завжди національні, і тільки в цьому зв'язку можливе загальнолюдське, інтернаціональне; порушення цієї закономірності призводить, зокрема, до зниження загального рівня художності твору, до „знеособки”, а то й до повної його безвартісності. Читач сприймає твори конкретного письменника, і ця конкретність сприймання безпосередньо в'яється нерозривними нитками з самим життям даної нації... По-справжньому талановиті твори позначені, за висловом Івана Франка, „печаттю духа”, який підносить їх в рівень епохи — проблематикою, художнім вирішенням питань, що стосуються розвитку суспільства. Конкретно це виражається в ліриці, в характері її героя — самобутньому і неповторному, як неповторний дух народу”.

Примат духового принципу в сутності нації добачаємо і в наступній поезії:

І не було кінця джерелам буйносилим —
Криниці ті ніколи не міліли,
Як дух народу, що нуртує вічно,
Як серце, що не кориться в біді!

Відомий шестидесятник-інтелектуаліст ляхівічно представив два аспекти нації:

Де ти, де ти, циганська прибудо,
Де ти, ніжна моя Батьківщино?...
А орел колупає груди...
Знажить, є і орел... і груди!

Це незнищений її потенціал („груди”) і вічний змаг до самовиявлення, до здійснення своєї місії-обіту („орел”).

Переможний гімн нації співає черговий широковідомий шестидесятник:

*І не питає в нихатих, що для них святе.
Чортополохи всякі рідну мову глушать!
Але якась є сила, що вона таки цвіте
І кличе спрагло: де ти, щира душе!
... Що то за сила, що мелодіями молодіє?
Вона з грудей мистцевих випуска орла.
Вона і нині будить совість, спонука до дії...
... І візьмем є народ—могутній правдотворець.*

Ця „сила” — це „вічний народ”-правдоносець.

Цей самий мислитель уточнив своє розуміння нації на іншому місці:

*О вігизно душі...
Все в тобі уміщається;
Од плазу немовлят —
До шпаків, що засвищуть
Поміж верб на дідівськiм
Простiм кладовищі, —
Все в тобі і з тобою...
Ніщо не кінгається.*

*Пригащується зір
І уста пригащаються,
Огнищаються думи,
Схилившись уклiнно.
О мій краю, Вігизно
Душі, Україно!..
Пригащується серце.
І ніщо не кінгається...*

Для сучасного поета в Україні нація це передусім духовна спільнота. Подруге, нація охоплює цілу людину й природу на просторі свого буття. Потретьє, буття нації віковичне. По четверте, — нація це благородна істота, що дає своїм членам моральні вартості.

Ще один шестидесятник пише:

*У спину стріли, кулі б'ють
І щербляться шаблі об нього,
А він іде, і візна путь,
Звіває з пліг йому знемогу.*

Цей „він” — це український народ.

Автор переконаний в його безсмерті та в все

наново оживаючій життєсдайнній динаміці. В іншому творі цей самий автор висловлюється так: „По складниках, по кольору, на смак, та не один ще посивіє правнук, не пояснивши сутності ознак...” Націю пізнати не легко. А може й вся суть її незбагненна взагалі розумові, бо вона позарозумова категорія, пізнавальна інтуїцією, ірраціонально, душею?

У документі великого українського патріота з 1967 року знаходимо таке твердження: „...щоб підірвати коріння для відродження ідеї державної незалежності, намагаються знищити в українському народі історичну свідомість (що лише й здатна згуртувати всі шари нації в єдиний кулак у боротьбі за самостійність) і прищепити йому почуття безбатьченка”. „Історична свідомість” це немов дріжджі, які перетворюють пасивний потенціал нації на динаміку. Національна самобутність не ставиться під сумнів. І без „історичної свідомості” нація існує. Але розумовий чинник, так, як і розум, робить живу істоту людиною, перетворює органічно-біологічну спільноту на самосвідому, цілеспрямовану, зрілу для державницького життя суспільність.

В статті переслідуваного шестидесятника-інтелектуаліста знаходимо таку думку: „... притиск у творі (мова про „Собор” Гончара) все ж зроблено не на різноманітності особистих людських шляхів і характерів, зумовлених тими чи іншими конкретними обставинами, інколи від людей незалежними, а на спільних моральних принципах, на тих глибинних основах духовості, які допомагають людям діяти всупереч обставинам і всупереч їм залишатися людьми. Йдеться про те, що об'єднує людей праці і творчості, що робить їх сукупністю, єдністю, яку називаємо народом”.

Автор добачає суть народньої спільноти в духовості, яка перетворює людей на вищої категорії спільноту, духову одиницю. Він так і каже: „... і буде незламний наш дух жити у святій цій споруді, наша воля сяятиме в небі блиском недосяжних бань... Собор символізує „відгомін життя невмирущого”, „дух величавої вільності”, „предковичну красу”.

Єдино дух, нематеріальний чинник, знаменує націю, він небесної породи, і лише через духовий чинник нація і людина стають віль-

ними та безсмертними. Автор робить з цього висновок: „Тема народу і його майбуття, куди шлях починається з минулого і прокладається в нашій сьогоденності, — такий найширший задум твору”. Критик-теоретик вважає, як і багато інших шестидесятників, суттю нації понадматеріальний чинник, цю „вищу математику”, як незнищенний факт буття людини взагалі.

Чи не найбільший сучасний український мистець, мистецтвознавець, шестидесятник, переслідуваний окупантом, писав: „Нації мають право на забезпечення власного шляху розвитку без ущербу для інших, на основі рівності, а не опікунства”. Нація має жити самостійним життям. Вона на це має всі дані і для цього створена.

Під кінець шістдесятих років молодий поет немов підсумував висновки своїх попередників про націю:

*Є на світі любов!
Так, це я вам, невірам, кажу!
І, глибинніша темних зінниць,
І мудріша за Індію древню,
Нерозумна вона, як дитина, бува,
І гасом безглузда...
Любов — невідкритий материк доброти
З ріками, що спрагло ждуть моїх імен.
Любов — це Україна.*

Примат духовости нації не дискусований, а самозрозумілий факт, що для шестидесятника не вимагає жадного обґрунтування. Дух нації — це жива, експансивна дія, це могутня сила, вона понад всіми калькуляціями, понад примітивною логікою обивательських буднів. Нація — це джерело життя, добра, це вартість, за яку дається найбільші жертви.

З поетом немов перегукується чи його доповнює публіцист, який пригадує Василя Симоненка словами: „Він засвоїв основи з того, що заповідав Тарас, — любов до рідного народу, до рідної землі”. Тарас Шевченко був генієм нації, став найбільшим пропагатором любови нації і любови до нації. Цю могутню концепцію нації засвоїв Симоненко, який передав її в свою чергу поколінню шестидесятників. Отже, від Шевченка до Симоненка існує нерозривна тяглість.

Огляд думок шестидесятників про націю закінчуємо заявою ще одного з них: „Ти зміст життя — мета всіх мрій і вічне джерело любови”.

Безсумнівним фактом є, що більшість з них добачають в нематеріальному чинникові суть нації. Дуже сильні голоси про надприродне походження нації, себто її праджерело в Бозі, а щонайменше її пов'язання з позаматеріальним, надприродним буттям.

Більшість шестидесятників вважають націю необхідною, непроминальною спільнотою, без якої ні людина, ні суспільство не можуть нормально існувати. Майже всі шестидесятники добачають в нації самобутню, своєрідну, унікальну істоту і, так би мовити, національну особистість-індивідуальність. Вражає, зокрема, глибока віра й переконання в безсмертність української нації.

НОВІ ЕМІГРАНТИ З КИЄВА

27-го січня з великим успіхом відбувся в Нью Йорку концерт Ганни Колесник, солістки Київської опери, яка зі своїм чоловіком Володимиром Колесником, директором і диригентом Київського оперного театру, у 1972 році втекла з України на Захід. В. Колесник, „заслужений артист” ССРСР, втік із дружиною і племінником, побоюючись наслідків заявлених ним протестів проти брутального втручання комуністичних чинників у справи мистецтва.

В. Колесник заявляє, що в Україні гостро здушується будь-які спроби українців спротивлятися русифікації і нищенню української культури. Ганна Колесник розповідає, що коли вона виконувала твори російських композиторів, то советські „опікуни мистецтва” гаряче її оплескували, але коли співала українські пісні, їй закидали, що вона вкладає в ті пісні „занадто багато душі”.

У 1972 р. заборонено взаємні візити київської і грузинської оперних груп, щоб не викликати „вибуху національних почувань”.

Колесники виїхали з України своїм авто на відвідини до „братньої” Болгарії, а звідтам перебрались до Югославії і Австрії. З Австрії, перебувши деякий час в Австралії, вони прибули до ЗСА, де плянують залишитися надалі.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ
НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

Степан Волянник

Китайська філософська думка останніх десятиріч (Продовження)

Не можна вже говорити про чисто орієнтальні системи, бо всі вони в якійсь мірі перетикані чи надхнені західньою думкою. Тяжко сьогодні знайти мислителів, які думають виключно старовинними категоріями, за винятком хіба буддистів. Треба тільки досліджувати в них переважні тенденції одної чи другої філософської системи Заходу. Можна, не вагаючись, твердити, що всі майже китайські філософи користуються західніми методами, але сама їх думка є то більш орієнтальною, то більш західньою. До табору чисто орієнтального мислення можна зачислити буддистів, конфуціанців і віталістів.

Апостолом змодернізованого буддизму був Таї-Гсу. Він був високоосвіченою людиною на відміну від традиційних бонз, що не знали нічого, крім свого св. письма, тобто діалогів з Буддою.

У своїх писаннях Таї-Гсу твердив, що донедавна люди вважали буддизм за політеїстичну релігію із забобонними обрядами, святе письмо студіювали пустельники в горах або бонзи в пагодах, але тепер буддизм студіюють освічені люди. Центрами й органами буддизму були тільки монастирі, а тепер маємо вже пропагандивні осередки, конференції, культурні товариства, які притягають широкі маси до буддизму.

У теоретичних міркуваннях Таї-Гсу плянує створити розумову доктрину своєї системи, а саме школу чистого формулювання ідей засобами наукових фактів. Його метафізика побудована на буддистській теорії знання, згідно з якою правдивою дійсністю є не світ зовнішніх видів чи появ, а світ законів, предмет знання, який міститься в думці. Цей стан завжди несталий, бо він повсякчас перебуває під впливом відчужень і вражень, які виникають із зовнішніх явищ. У пошуках пізнання „нуменону“ закону треба йти дорогою чесноти, яка запровадить до ясності, тобто освітлення, що є вже вдосконаленим відчуттям нірвани, якої частинно досягають святі, а повністю — тіль-

ки Будда. Це намагання проникнути в остаточну й кінцеву дійсність усього буття не ставить аксіоми про конечність Бога. Буддизм не почитає богів, він є рішуче атеїстичним. Будда лише провідник. Боги й духи репрезентують лише одну з шести фаз життя. Вони самі заслугують на милосердя і спасіння. Всі люди здібні досягнути стан освітлення, тобто стати буддами. Той, хто дійшов до правдивого поняття людини й всесвіту, називається освітленим. Будда не є ані творцем, ані богом, що контролює людську природу, він є лише людиною, яка досягнула повного освітлення у всесвіті.

Далі Таї-Гсу аналізує зміст концепції „освітлення“ і зводить її до чотирьох принципів: 1. вічна мінливість і плинність буття; 2. початок буття у свідомості; 3. заперечення себе і 4. заперечення об'єктивного існування всесвіту.

Ці чотири правди практично неможливо зрозуміти пересічній людині.

Є три шляхи, що можуть довести до досягнення стану буддизму, а саме: а) розвинути в собі самоконтроль, б) умову концентрацію та в) знання, яке походить з інструкції, з думки і точної умовою дисципліни.

У 1927 році, коли комунізм почав поширюватися в Китаї, Таї-Гсу написав працю „Огляд історії свободи“, в якій засуджує всі догматизми і релігії, а також імперіалізм і комунізм. Вияснивши основи буддизму, він вказує, що лише буддизм правильно розуміє свободу.

Іншим представником буддизму після смерті Таї-Гсу був видатний філософ Гсіюнг Шіглі, що по-новому інтерпретував буддизм і тому названий необуддизмом. Його система засновується на наступних міркуваннях: буття само в собі є нематеріальне, абсолютне, вічне, ціле, чисте, сильне. Людська природа втішається тими самими прерогативами, що й буття само в собі. Ця субстанція сама в собі є цілим, цілістю природи. Вона домінує і над „я“, як теж над усіма буттями, над підметами й предметами. Вкладена в індивідуальні на-

тури, ця субстанція, в той самий час містить у собі чисте розуміння причини й любов до доброти в конфуціанізмі. Добрість — це природа, тобто спільна субстанція „я” — підмету і буття — предмету. Одначе, треба знайти різницю між цією природою і її активністю. Природа сама в собі є вічною, але не її активність чи дії такі, як думки, хотіння, вольові акти й відчущання, які формують зміст психології.

Дух щодо своєї природи є раніший, а щодо своєї дії, активності — пізніший. Активність природи виявляє матерію, як щось протилежне духові. Дух і матерія становлять не два буття, а два аспекти протиставного цілого. З наведеного виходить, що автор відступив від чистого ідеалізму і чистого матеріалізму, бо уважав, що і ідеалізм, і матеріалізм — нероздільні, бо становлять два аспекти цілого.

Але, поки світ став видним, явним, поки говорити про психологічні явища, був уже напередіснюючий, хоч неясний, незрозумілий, сліпий дух. Хоч дух виявляє себе щораз більше в стані органічної матерії, не можна сумніватися, що він існує; він є захована, активна, діюча сила, він був і перед приходом органічної матерії. Кожне буття посідає дух, який є душею світу. І ця саме душа світу стає і є духом поодиноких існувань.

Дії духа, еволюційні течії, дають доказ реальності духа, бо дух і його дії нероздільні. Ця духовна субстанція унагляднена тільки еволюцією, бо субстанція і дух нерозлучно з'єднані. Немає субстанції на боці від руху і руху без субстанції. Ця субстанція незбагнена і її не можна описати, але ми можемо відчувати її вияви, ми можемо описати її активність.

Отже, всесвіт — це процес постійних змін, без будь-якого відрізнення між сферою чи галуззю суб'єктивної свідомості і об'єктивного матеріального світу, між духом і матерією, між одним і багатьма. Ні матеріальні, ні духові елементи не мають реальної природи самі в собі. Реальною є тільки безмежна еволюція. І вона, як така, є життям, життєвою енергією, існуючою і вистачальною для себе. Це величезна течія продукції і репродукції всесвіту, якого не можна збагнути, хіба тільки відчуті з допомогою інтуїції.

Конфуціанізм

Конфуціанізм атакують і окциденталісти і прогресисти, але, не зважаючи на це, він живий, живіший як буддизм. Конфуціанізм зі своїми концепціями зрозумілий тільки спеціалістам.

Великим філософом, послідовником школи позитивістичного неоконфуціанізму є Фунг Юлан. Центральною концепцією цієї школи є „Причина” — Основа — Норма, яка існує в собі і не змінюється своїм здійснюванням, актуалізацією в буттях, в існуваннях. Навіть, будучи позачасовою і позапростірною, Норма мусять керувати світом. Всесвіт — це лише здійснювана, об'явлена Норма. Отже, Норма буття, існування — це ідеальний закон цього буття. Цілість цих здійснюваних норм називається „Єдиним Великим”.

Щоб перейти до буття, до існування, суть, тобто реальна річ, вимагає ще другого принципу, а саме вітального, життєвого і матеріального.

Кожне буття взорується чи моделюється на формальнім принципі, тобто вітальнім і матеріальнім. Коли вітальний принцип здійснюється, він стає динамічним, спричиняє рух, тоді як матеріальний принцип є пасивний і статичний. Цей стан, ця кваліфікація, є виражена двома концепціями старовинної китайської філософії, а саме концепцією руїтника і концепцією творця, але ці дві концепції мають чисто логічний характер. Їх діяльність продукує вічну течію, постійну еволюцію в току змін і трансформацій.

Ця поступова еволюція регулярно, безперервно охоплює всі буття. Коли якийсь буття, суть, реальна річ здійснюється, актуалізується в погодженні зі своєю нормою, її природа зреалізована і місія виконана.

З логічної точки зору природа не є ані добра, ані зла, але з точки зору дійсності вона є добра, бо завжди йде до певної міри за Нормою. Одначе, з практичної точки зору, коли буття не досягне вищого ступеня Норми, тоді називаємо це буття лихим.

Отже, моральне зло, це брак, невдача у розвиненні своєї власної поведінки чи манери, тобто своєї природи. Якщо природа йде за нор-

мою цілковито, тоді повністю реалізуються і природа, і норма.

Щоб виконати свою місію, тобто пристосуватися до Норми, людина мусить поширити своє знання, бо зміст Норми можна пізнати систематичними й об'єктивними студіями. В цьому — корисна індукційна й експериментальна методи.

Коли людина уважає міріади існувань за єдине ціле, вона є в згоді з ідеальним добром і ставить себе в позамежовий світ — світ думки, трансцендентальний світ.

У тлумаченні цих теорій Фунг Ю-лан виправляє основні концепції неоконфуціанізму і кладе Норму поза існуваннями-буттями, замість залишити її заховану всередині дійсності. Це досить революційне становище у відношенні до інших неоконфуціаністів, які твердили, що Норма є у речах і що вона не може бути поза ними. Фунг Ю-лан зірвав з такого роду властивістю, а прийняв трансценденталізм.

А чи не є ця трансцендентальна Норма Богом особовим або неособовим? Фунг цьому заперечує. Для нього і монотеїзм, і політеїзм — несприйнятливі. Ми не можемо, каже Фунг, признати існування космічної душі, бо в нашій системі це неможливе. Всесвіт для нього — це тільки загальний термін, за яким немає реальної побудови, що вимагала б конечно душі. Душу мають тільки найвищі істоти. Не можна признати існування Норми поза буттями, хіба тільки як термін, який є правдивий логічно, а неправдивий реально. Щоб удосконалити нашу Норму, треба старатися переступити межі чуттєвих досвідчень.

Щоб досягнути цю позамежовість, можна вибрати один з двох шляхів, а саме шлях генія, або мудреця. Людина таланту, геній, відкриває все нараз, у несподіваному роз'ясненні, блиском інтуїції відкриває правду наукову, філософську, — і цей власне миттю, крадькома кинений погляд поза межі наявного світу називається творінням. Очевидно, що такий процес освітлення не кожному доступний.

На щастя, існує інша метода позамежового досвідчення, яка є доступна для всіх, а нею є практикування мудрости. Мудрець вникає у святиню мудрости з допомогою знання, філо-

софської активності, аналізуючи буття-існування, що вчить його знати й зрозуміти реальне, а опісля вже правдиву логіку. І на решті все це завершується моральною активністю, моральним поступованням.

У першій фазі, фазі науки, людина вчить-ся йти поза межі досвіду, в другій фазі, фазі морального практикування, вчиться виходити поза егоїстичного себе, тобто поза свій власний егоїзм. Без моральної активності ми не можемо вийти поза егоїстичного себе. І це саме відрізняє людину від тварини. Коли людина досягне цього ступеня, тоді вона має сумління і ним користується, і тільки тоді досягає щастя, а внаслідок цього й тільки тоді має правдивий, дійсний вплив на всесвіт. І в цьому сенсі людину можна назвати душею світу.

Західний ідеалізм

Видатним представником китайсько-західного ідеалістичного конфуціанізму є Го-Лін. Студіюючи в Німеччині, він спеціалізувався у філософії Гегеля.

Відповідаючи на заклик Чіанг Кай-шека, написав працю, в якій обговорює питання знання і дії, і в ній стверджує, що одно з другим тісно пов'язане, бо немає акції без знання, а саме знання вже і є акцією. Його мрією було поєднання філософії неоконфуціанізму з філософією Заходу, а зокрема Платона, Аристотеля, Канта і Гегеля.

На його думку, основою виховання повинен бути культ героїв, що формує особовість і характер. Це виробляє в людині розуміння боротьби, перемоги над емоційністю, тріумфу над насильством і поневоленням, які стоять на перешкоді до щастя модерної людини. На випадок невдачі людина не сміє зражуватися, а, навпаки, мусить, продовжувати свою працю. В цьому саме й полягає важливість оптимізму у ставленні до життя. Є конечним плекати довір'я і певність в себе і інших. Одначе, ця оптимістична постава завжди залежить від якогось ідеалу. Справді ж бо зовнішня дія, не поєднана з внутрішньою чесністю, хоч дає матеріальний і економічний добробут, але такий добробут не має солідних основ.

Поступ, що спирається тільки на згромаджуванні грошей і багатства, що не є наслідком

прагнення до мудрости й чесности, не матиме дійсної економічної вартости. Студії відрізняють людину від тварини, цивілізованого від дикуна. Студіюючи, ми контактуємося з найвизначнішими умами всіх часів, ми абсорбуємо духовий спадок минулого і суть модерної думки. Теоретичне, а навіть концепційне знання, є необхідним. Воно — конечне готування для модерного творіння.

Го-Лін повчає китайців словами: „Якщо китайці хочуть увійти у розкриті двері науки, в палати техніки, вони повинні змодифікувати свою традиційну настанову поклонятися матері і милітаристичній силі, а визнати правдиву вартість теорії”.

Го-Лін у своїм творі „Культура і життя” стверджує, що він у своїх роздумуваннях бере до уваги і західні системи, і традиційну китайську філософію, а зокрема зводить разом конфуціянську думку та Канта, Фіхте і Гегеля — репрезентантів Заходу. Німецький і конфуціянський ідеалізм один одного доповнюють. Він бажав би започаткувати філософську систему, яка була б синтезом Сократа, Платона, Аристотеля, Канта і Гегеля з Конфуцієм, Менсієм, Чу-Гсі і Ванг Янг-мінгом.

Головним питанням зацікавлення у Го-Лінга є питання цивілізації. На його думку, культури можна зсумувати у шістьох мистецтвах, що їх дуже високо ставить конфуціянство: поезії, літературі, обрядах, музиці, історії і етикеті. Цих шість секцій культури мають свій початок у людським серці, а не у матеріяльних умовах. Культура по своїй суті є чимсь духовим від початку. Доти, поки існує людське серце, цивілізація не може загинути. В цьому універсальна вартість конфуціянства — традиційної китайської культури. „Якщо людство бажає вийти з темряви й прямувати до світла, воно не має іншої дороги”, — закінчує свої роздумування Го-Лін.

(Далі буде)

*ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ БЛИЗЬКИМ
АБО БОДАЙ ПОРАДЬТЕ ЙМ,
ЩОБ ВИСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТУ!*

ВОТЕРГЕЙТ СПРИЧИНИВ ЗАГАЛЬНУ ДЕПРЕСІЮ

Відомий американський психіатрист д-р Френк С. Капріо з Форту Лаудердейл, Флорида, стверджує, що вотергейтський скандал і резигнація віце-президента Спіро Егню спричинили серед американців пошесть душевної депресії. Ця докряло роздмухана афера викликає серед американців недовір'я не тільки до провідних осіб, але також взаємне недовір'я, викликаючи у них психічну травму.

Широко переведене обслідування Флоридським університетом, під час якого опитано з різних прошарків населення 2100 осіб на теми, що стосуються сучасної зовнішньої і внутрішньої політики, виявило глибокі зрушення в реакції на справу Вотергейту. Зокрема ці особи затурбовані майбутністю Америки, на яку може вплинути ця справа.

Д-р Джордж Варгейт, що брав участь у цьому обслідуванні, заявив: „Вотергейт викликав у людей параноїдальні настрої і знеохотив їх ділитися своїми думками з сторонніми людьми. Вони відчувають своє безсилля контролювати або впливати на поточні справи, що відбуваються в країні. Депресія породжує недовір'я і є проявом психічного нездоров'я. А все це, заявив д-р Варгейт, має свій початок у вотергейтській справі.

Д-р Белл з цього ж університету заявив, що Вотергейт викликав серед американців глибоку депресію, бо вони переконались, що деякі їхні національні ідеали і цілі, які їх захоплювали, досягалося нечесними засобами.

В анкеті, що її перевів журнал „Енкваср” у справі показуваного на телевізії переслушування сенатською комісією пречетних до Вотергейту осіб, з 6,022 учасників опитування 3.302 або 54.8% висловились проти, а 2.720 — за показ цього переслушування на телевізії. Сенатор Куртіс у зв'язку з цим заявив: „Публіка вже переситилась чутками, поголосками, частковою правдою і неправдою. Факт, що ця справа дратує кожного”.

РОЗПРАВА З ЄВГЕНОМ ПРОНЮКОМ

На початку грудня м. р. в той самий час, коли відбувався суд над Василем Лісовим, судили наукового співробітника Інституту Філософії Академії Наук УССР, Євгена Пронюка. Обвинувачували його за „антирадянську агітацію і пропаганду”. Засуд — 3 роки тaborів і 4 роки заслання.

Пронюка арештували ще 6 липня 1972 р. на вулиці в Києві, після чого перевели в його приміщенні обшук, під час якого знайшли 70 примірників листа В. Лісового до ЦК КПУ і КГБ з протестом проти переслідувань українських культурних діячів і економічного визиску України. Ці листи були адресовані до різних советських інституцій.

Володимир Савгак

ФІНЛЯНДИЗАЦІЯ ЄВРОПИ

Цей заголовок зустрічаємо чимраз частіше в пресі та політичній літературі західного світу на окреслення ідей і напрямних найновішої дипломатичної гри Кремлю супроти ще вільних країн Західної Європи. Цими словами окреслюється намагання большевиків „неутралізувати” цю другу половину Європи шляхом: 1) усунення з її терену американських військ, а то й виелімінування всіх американських впливів; 2) витворення в населення західноєвропейських країн настрою „взаємно-корисного співіснування” поміж совєтсько-московською імперією (включно з державами-сателітами) та демократичними державами Заходу; 3) заманювання керівників політично-господарських комплексів європейських держав міражем позірних „зисків з обміну” товарами і технологією з ССРСР, продуктивні спроможності якого такі низькі, що він нездібний заспокоїти потреб власного населення навіть при майже колоніальному визискуванні всіх інших держав „соціалістичної співдружності”.

„Неутралізація” західноєвропейського простору повинна — на думку большевицьких пляновиків — допровадити до стану не так неутральности швайцарського чи шведського зразка, як до нової, „совєтської неутральности” керованої з Кремлю на зразок відносин, що панують поміж ССРСР і Фінляндією.

Характеристично, що перша фаза переговорів про „мир, безпеку і співпрацю” в Європі, що відбувалась з початком липня ц. р. при участі 35-ох міністрів західно- і східноєвропейських держав, проходила якраз у Гельсінках.

Лекції історії

Московська імперія, як царська, так і большевицька, розросталась впродовж віків мов той злякисний рак на просторах Східної Європи і Азії, підбиваючи народи шляхом агресії та дипломатичного шантажу і обману. Не забігаючи далеко назад в історію, треба пригадати, що большевики в міжвоєнному періоді 1918-1939 ніяк не могли примиритись з існу-

ванням суверенної Фінляндії, дармащо Ленін у квітні 1917 р. в своїх змаганнях з російським Тимчасовим урядом твердив: „Якщо Фінляндія, Польща чи Україна відокремляться від Росії — в цьому нічого поганого нема. Що ж тут поганого? Хто це скаже, той шовініст. Треба збожеволіти, щоб продовжувати політику царя Ніколая...”. (а)

Коли Сталін влітку 1939 р. договориався з Гітлером, одна з постанов секретного большевицько-нацистського пакту з 23 серпня 1939 р., який став „легальною” підставою большевицької анексії західноукраїнських та західнобілоруських земель і країн Прибалтики, стосувалась також і Фінляндії. Впевнившись, що Гітлер не буде інтервенювати у випадку, коли ССРСР спробує силою повернути цю малу північноєвропейську країну в обійми „матушки Росії”, з яких Фінляндії пощастило вирватися на початку революції, Сталін дав наказ совєтським полчищам маршувати. Совєтська армія вступила на територію Фінляндії 29 листопада 1939 р., а слідом за фронтом посувався новий „фінський уряд” большевицького хову під проводом Отто Куусінена, старого вислужника Москви.

В Кремлі однак недоцінили: 1) сили спротиву нечисленного, але завзятого фінського народу і 2) реакції західноєвропейських держав, що їх у той час очолювали ще релятивно тверезо думаючі політики, яких кілька тижнів перед тим просто шокувало підписання договору з 23 серпня 1939 р., що був очевидно змовою двох фашизмів — брунатного і червоного.

Ліга Націй, хоч яка недосконала вона була, зареагувала однозгідним осудом Москви і позбавленням членства ССРСР в цій організації на підставі резолюції з 14 грудня 1939 р. Це був єдиний в історії Ліги Націй випадок виключення держави-агресора з цього міжна-

а) В. И. Ленин: *О национальном ... вопросе*. „Речь по национальному вопросу”, 28 апреля (12 мая) 1917, стор. 444-445.

роднього об'єднання. Факт, про який чимало „советологів” на Заході воліють не згадувати.

Хоч більшовицько-фінляндська війна тривала лише від 29 листопада 1939 р. до початків березня 1940 р., вона коштувала більшовикам багато жертв у людях і воєнному виряді; московський „союзник дід-мороз”, що виручав Росію за Наполеона і пізніше у війні з Гітлером, тим разом був по стороні фінів.

Враховавши ризик продовження війни, Сталін уклав мир з Фінляндією 12 березня 1940 р., „забувши” про т. зв. уряд Куусінена. Фінляндія мусіла відступити ССРСР частину своєї території, зобов'язалась перевести демілітаризацію арктичного узбережжя і не вступати в майбутньому в жадні договори, спрямовані проти ССРСР. Успіхи для Москви були невеликі, але важливі, враховуючи стратегічне положення Фінляндії.

31 березня 1940 р., через два тижні після підписання мирного договору, з наказу Сталіна народилась „Карело-Фінська советська соціалістична республіка” (16-та з черги), до якої включено Карельську автономну ССР, що до того часу входила в склад Російської СФСР, і з теренів, здобутих у війні з Фінляндією. Зрадник фінського народу Отто Куусінен був призначений „головою Верховного Совету” цієї нової „союзної республіки”, яка проіснувала 16 років і без шуму була зліквідована 11 липня 1956 р., мабуть, як доказ „щирости” хрущовської політики мирного співіснування.

Під час Другої світової війни Фінляндія воювала проти ССРСР по стороні Німеччини і в липні 1944 р. була знову частинно окупована советськими військами. На підставі мирного договору з лютого 1947 р. вона втратила не лише частину території (округа Петсамо) і воєнну базу (Порккала), але й зобов'язалась платити ССРСР велетенські „репарації”. Тим висмоктуванням економіки і періодичними шантажами Москва почала втягувати Фінляндію в свій імперський комплекс, і ерозію дотеперішньої суверенності заступила вимушена „неутральність”.

Особливий державно-правний статус Фінляндії

В Другій світовій війні, коли Сталін став союзником демократичних держав і взяв участь

в обговорюванні повоєнного ладу в Європі на конференції в Тегерані (листопад-грудень 1943 р.), він став, мабуть, перед дилемою, чи: а) збільшувати число „союзних республік” за взором 1940 року, коли в склад ССРСР включено 5 нових республік, збільшуючи їх число з 11 до 16, чи б) враховуючи труднощі з „нацменами” в Советському Союзі і опінію західних союзників („проти анексій”), вже не збільшувати числа „союзних республік” і не розводнювати таким чином московського елемента в межах ССРСР, але знайти такі зовнішні державно-правові форми для народів, що їх советські армії „визволяли” в ході війни, без спротиву західних союзників. Такі квазідержавні форми знайдено і причеплено їм вивіску „народних демократій”, якою, мов фіговим листком, закрито „державність без суверенності”.

Існування держав не-суверенних або пів-чи чвертьсуверенних в історії явище відоме. В середніх віках існували васальні держави і держави-клієнти, а в новіших часах поставали й зникали різноманітні протекторати, „лялькові”, а то й просто фіктивні держави. Різниця між такими державами і ніби-державами виявляється в ступенях залежності від держави-суверена, головно в зносінах з третіми державами і у внутрішньополітичній площині.

А різниця між т. зв. капіталістичною і т. зв. соціалістичною системами держав виявляється в тому, що в т. зв. капіталістичному світі васальні держави, протекторати (напр., до 1953 р. Тунісія), держави-клієнти, а то й колонії послідовно й систематично здобувають повну незалежність (десятки нових афро-азійських держав), в той час, коли в світі „маршучого соціалізму” число таких державних творив множиться, і чимало держав колись суверенних потрапляє в залежність від Москви, з якої визволитися вже їм нелегко (Чехо-Словаччина після серпня 1968 р.). Єдиний виняток становить Югославія, якій пощастило звільнитися в рр. 1947/48 від опіки „старшого брата” і перейти з позиції держави-клієнта на позиції вповні суверенної держави.

У советській імперській системі виразно відрізняються три видозміни державності і ніби-державності: а) „союзні республіки”, що творять нібито федеративний ССРСР, б) країни „на-

родних демократій”, які пов’язані з ССРСР системою договорів і апаратом секретної поліції, та в) Фінляндія зі своїм статусом держави-клієнта, відносно найсвобідніша, але й не зовсім суверенна.

Советські „республіки” є фіктивними державами, чи вірніше квазідержавами, дармащо большевицька пропаганда не перестає твердити про їх „суверенітет”. Маючи на увазі юридичну (стаття 126 Конституції ССРСР) і фактичну роллю єдиної для цілого ССРСР партії (КПСС), яка є сувереном у цій „многонаціональній державі”, про будь-яку державність „союзних республік” не приходиться й говорити; доля „Карело-Фінської ССР”, одної з таких „союзних республік”, що постала й зникла з волі Кремлю, є промовистим доказом того, чим на ділі є „советські республіки”. Зберігаючи деякі атрибути формальної державності (окремі „уряди”, території) для пропагандивних і зовнішньополітичних цілей, кремлівські „нові царі” від Леніна до Брежнєва подбали про те, щоб ці зовнішні форми вихолостити з усякого змісту з допомогою централізованої, монополюючої партії, яка жорстоко карає всіх „націонал-ухильників” і дбає про те, щоб у зародку здушувати всякі прояви партикуляризму, який міг би стати джерелом думок про „сепаратизм” (вельми повчальна справа Шелеста!).

Інтеграція колись суверенних держав Центрально-Східньої Європи в московсько-советську імперську систему і ерозія їх суверенності, відома під назвою „сателізації”, проходила кількома етапами з врахуванням досвіду, що його большевики придбали в рр. 1917-1922, складаючи в одну цілість розбиту в національних революціях царську імперію.

З уваги на те, що в „медових місяцях” співпраці з західними альянтами під час Другої світової війни Сталін розв’язав (у травні 1943 р.) Комінтерн, який від 1919 р. був знаряддям большевицької закордонної політики і експансії на Захід, в першому періоді „сателізації” (від 1944 до осені 1947 р.) Кремль діяв виключно через відданих Москві польських, румунських, болгарських, мадярських і інших емігрантів, яких з Кремлю відряджувано до завойовуваних советськими арміями держав.

Щоб втримувати „в шорах” і контролювати комуністичні партії та місцевих „вождів”, створено у вересні 1947 р. Комуністичне Інформаційне Бюро (Комінформ), яке вже в 1948 р. підкосило „югославська ересь”, відома під назвою тітоїзму. Комінформ в рр. 1949/1952 зазмер, а після смерті Сталіна, в квітні 1956 р. був офіційно зліквідований Хрущовим на доказ „доброї волі” Москви супроти югославського „еретика” Тіта, якого Хрущов пробував у 1955 р. повернути на промосковський шлях не без деякого успіху, якщо мати на увазі становище Тіта до мадярського повстання 1956 р.

(Закінчення буде)

ТРЕБА ДІЯТИ І ДІЯТИ

(Закінчення із стор. 5-ої)

вона з’явиться в усій своїй силі, то потрясе нетямущого, поширить його кругозір і дасть йому силу на майбутнє. А якщо молодь наша, дізнавшись про все, не підтримає нас, то станеться це через недостачу мужності. І тоді не зможе вона нарікати ні на кого, крім власного внутрішнього рабства”. Солженіцин закликає підсоветських громадян бодай відмовитися особисто брати участь в брехні...

Солженіцин із зневагою говорить про ті ліві сили на Заході, про ті комуністичні кола, які навіть не виявили бажання боронити справу комунізму в Чехо-Словаччині. А ті дисиденти в ССРСР, які звертаються з петиціями до кремлівських правителів, каже він, викликають лише „каральну реакцію”. У статтях і листах Солженіцина уважний читач знайде чимало думок, спільних з думками Валентина Мороза, славного українського борця за права народів на власну незалежність, культуру і мову.

З подивугідною мужністю — на тлі масового цькування Солженіцина — прозвучали заяви дочки відомого письменника Чуковського, Лідії Чуковської, яка ведена проти Солженіцина кампанію назвала „масовим шантажем”, і академіка Андрія Сахарова, Олександра Галича, Володимира Максимова та Володимира Войновича. В поширюваному через „Самвидав” зверненні ці учені закликають увесь культурний світ стати на захист цькуваного письменника, а його книжку називають „каменем, який розвалить мур, що розділяє людство”.

Московська „Правда”, іменуючи Солженіцина „наклепником”, „ренегатом”, „аморальним типом”, приписує йому також „патологічну ненависть до всього російського”, нав’язуючи, очевидно, до його роману „Серпень 1914”, де він представив бездарність російського військового командування. Тут пробує вона вже заграти на шовінізмі росіян і на трагічній народній пам’яті про війну з гітлерівською Німеччиною.

Якийсь Соловйов у „Правді” виступив із статтею, що разучо нагадує подібного роду статті в період єжовських чисток. Не пишучи нічого про зміст „ГУЛаг архіпелагу”, він заявляє, що не в змісті причина того, чому цю книжку не друкують в СРСР. „Численні праці, в яких критикується недостачі і помилки минулого, опубліковано в нашій країні без перебільшення, без втрати історичної перспективи”. І масові убивства були, мовляв, не суттю соціалістичного режиму, а відходом від його принципів внаслідок „культу особи”.

Не зважаючи на численні вимоги жорстоко покарати Солженіцина, висловлювані в резолюціях зігнаних на мітинги робітників і колгоспників, які жадного уявлення не мають про книжку Солженіцина, в центральній московській пресі ще не загрожують йому особистою розпратою, знаючи про те, яку бурхливу реакцію це викличе не тільки на Заході, а й серед мислячої підсоветської молоді. Однак, те „механічне натиснення на гудзик”, про яке писала Лідія Чуковська, вже почалось — і загроза фізичного знищення внаслідок „нещасливого випадку” постійно звисає над головою його і його родини — дружини і двох маленьких синів.

Під час розмови політичного оглядача „Правди” Жукова з чужинецькими кореспондентами, пише ця газета, подзвонив телефон. Після короткої розмови Жуков сказав журналістам, що це дзвонив чоловік, який відсидів за Сталіна 18 років у концтаборі. Він запевнив Жукова, що „був советським патріотом і залишився ним, на відміну від цього покруча Солженіцина”. Ця наперед аранжована розмова навряд чи переконала будь-якого із чужинецьких кореспондентів, що дзвонили це з мешкання „патріота”-пенсіонера, а не з Луб’янки. Зреш-

тою, про те, як в СРСР „творять” громадську думку, знають люди вже в цілому світі.

Недавно на Заході опубліковано відкритий лист О. Солженіцина, який обвинувачує КГБ і советську пресу в свідомому наклепі на його нову книжку. Він пише:

„Страх — ось що надихає всі писання проти „Ахіпелагу”. Вся дикість пресової кампанії в тому, що від советського читача приховують головне: про що мова в цій книжці... „Правда» твердить, що в нашій країні була безкомпромісова критика періоду до 1956 року. Нехай тоді вона й покаже свою безкомпромісову критику. Я подав численні матеріали... Звірячий страх перед прилюдністю лежить в основі тієї методи, яку вибрали советські органи пропаганди в боротьбі зі мною і моєю книжкою... Я певен, що вже скоро настане такий час, коли цю книгу будуть широко й вільно читати навіть у нас в країні. І знайдуться люди з пам’яттю і цікавістю, які поспитають: що писала советська преса, коли з’явилась ця книжка? Хто і якими псевдонімами підписував статі? І в потоці злобного бруду вони не відшукають справжніх імен тих, хто за це має відповідати. Ось чому з такою легкістю вони брешуть, нібито є в моїй книжці — «гітлерівці були поблажливі і милостиві до поневолених народів»...”.

Солженіцин цитує статтю, опубліковану в ТАСС: „У своїй автобіографії Солженіцин признається в ненависті до радянської системи і російського народу». Моя автобіографія опублікована 1970 року в довіднику Нобелівських лавреатів і доступна для цілого світу. Перевірте, як зухвало бреше Телеграфічна Агенція Радянського Союзу. Що можна сказати, коли вона безсоромно плює в закриті очі всіх помордованих”.

У статті за підписом „Літератор” у „Літературній Газеті” Солженіцина обвинувачено в тому, що його книжка представляє советських людей як „втілення зла”. На думку Солженіцина, нібито, істота російської душі в тому, що „росіянин готов продати батька й матір за буханець хліба”.

У відповідь на обвинувачення у використуванні книжки „реакціонерами” Солженіцин пише, що було причиною виходу її в світ. „Во-

ни сміють твердити, що світова реакція вибрала дату публікації «Архіпелагу» таким чином, щоб пошкодити міжнародному відпруженню. Це був ваш КГБ, який є головною реакційною силою в сучасному світі. Це він вибрав дату, це він захопив рукопис. Якщо КГБ леліє мрію про міжнародне відпруження, то навіщо він витратив п'ять серпневих днів, щоб вирвати цю книжку з рук нещасної жінки? В цій дії я побачив Господній перст. Це означало, що час прийшов”.

Книжку „ГУЛаг архіпелаг” випустило видавництво ІМКА-Прес у Франції. Незабаром вона вийде, крім англійської, французькою, німецькою, італійською, російською та іншими мовами. Це — лише 1-ий том широко запланованої праці, що охоплює період до 1956 року, а інші два томи автор доводить до останніх днів.

Історичний епізод із Олександром Солженіциним мусить послужити для української політичної еміграції переконливим прикладом, як одноставна оборона, зорганізована світова опінія могли досі врятувати і рятують людину, яка виступає проти ЦК КПСС, КГБ і всього терористичного апарату червоної імперії. З не меншою мужністю виступають проти антинародного советського режиму в обороні прав і культури свого народу і всіх гноблених народів українські дисиденти. Світлим прикладом їх можуть бути Юрко Шухевич, Святослав Караванський, Валентин Мороз і десятки, сотні інших героїв. Наша одноставність в їх обороні, привернення уваги цивілізованого світу до їхньої неволі також може багато їм допомогти. КГБ боїться світла і діє в темряві. Тому треба більше світла, тому треба діяти і протидіяти на всіх ділянках боротьби проти кривавої Москви.

Саме для такої діяльності твориться Фонд Оборони України.

На Другому Світовому З'їзді Українського Визвольного Фронту в жовтні 1973 р. Голова Проводу сказав: „Створімо мільйоновий фонд — Фонд Оборони України, фонд революційної ОУН, щоб можна було в широкому засягу розгортати нашу дію. Необхідно розгорнути нашу боротьбу так сильно, щоб Москва боляче від-

чула приявність у вільному світі кількамільйонної української спільноти!”

За цими словами мусять піти діла — кожного свідомого українця, кожного українського патріота.

Уже після того, як ця стаття була зложена, наспіла вістка з ССРСР, що О. Солженіцина за те, що відмовлявся з'явитися на виклик до прокуратури, заарештовано. А по якомусь часі дружину письменника повідомлено, що його позбавлено советського громадянства і вислано поза межі ССРСР. Тепер Солженіцин перебуває в Швейцарії, де незабаром до нього приєднаються його дружина і троє дітей. В боротьбі з Солженіциним Москва зазнала ганебної поразки.

Мобілізуючи світову опінію, ми можемо багато допомогти нашим людям, що поневіряються в советських катівня. Треба діяти і діяти!

КОЛ. УПІВЕЦЬ МИХАЙЛО МИЦЬО НА ТЕЛЕВІЗІЇ

Після появи книжки О. Солженіцина „ГУЛаг Архіпелаг” на Заході зросло зацікавлення „поправно-виховною” системою советських концтаборів. У зв'язку з цим 27 січня на телевізійній програмі „Нешенел Бродкастинг Корпорейшен” виступали чотири колишні політичні в'язні, які розповіли про свої переживання в концтаборах у сталінській і післясталінській добі. Серед учасників програми був колишній старшина УПА Михайло Мицьо, який тепер проживає в м. Меррік на Лонг Айленді. Михайло потрапив у советський полон в 1947 р. і пробув переважно на Колимі протягом дев'яти років. Крім нього виступали д-р М. Девеніс з Лос Анджелесу, Роман Бракмен з Чапакви, Н. И., і Юрій Гандлер з Нью Йорку.

Як декорацію споруджено на сцені макет концтабору розміром 15 на 28 стіп. Колишні політв'язні представили жахливу картину свавілля КГБ і нелюдських умов, в яких їх утримували. „Коли нас в супроводі конвоїрів і собак водили на працю рубати ліс, — розповідав М. Мицьо, — ми мусіли йти шеремгами по п'ять в'язнів, тримаючись за руки. Ми не мали права розмовляти і мусіли йти, похиливши голови”. Норми виробітку були надзвичайно високі, і, якщо в'язень не виконував свої норми, йому зменшували і так мізерну пайку гливкого хліба, гнилої картоплі і мерзлої капусти.

Мільйони американських глядачів мали нагоду 27 січня на власні очі переконатися, з якою державною системою хоче „співіснувати” задля власної матеріальної користі західний світ.

Леонід Полтава

Українка в 1974 році

Як і в минулому році, українка на Рідних Землях матиме повні руки справ, настільки багато, що представниця так зв. Жіночого комітету ССРСР під час пропагандивних поїздок по Америці визнала, що „на нас спадає більше обов'язків, ніж ми можемо виконати”. Там, у нескореній Україні, жінка далі стоятиме на сторожі родини, рідної мови й культури, і в багатьох випадках — на сторожі духового розвитку дітей. Радіовисильня „Нью Йорк Таймсу” передавала в дні Різдва, що „в балтицьких країнах та в Західній Україні сотні тисяч католиків святкують Різдво, хоча офіційно немає такого свята”. Масовий пасивний опір русифікаційній політиці Москви в Україні головню спадає на жінок, і вони — матері й бабусі — з посвятою виконують той обов'язок. У мільйонах домів панує українська мова навіть тоді, коли дітей з тих чи інших причин доводиться віддавати до школи з російською викладовою мовою. До багатьох обов'язків українки на Рідних Землях треба додати ще безнастанну турботу, щоб діти були зодягненими і родина не голодувала, бо за винятком незначного прошарку більшість працюючих в Україні не можуть заробити стільки, щоб як слід прохарчувати, зобути й зодягти родину. Передові групи українських жінок на Батьківщині, як і в минулому році, напевно вшанують пам'ять замученої московськими катами талановитої малярки і скульптора, патріотки Алли Горської.

Українка поза ССРСР і його сателітами повинна б цього року не спускати з ока проголошення ОН 1974 року „Світовим Роком Жінки”. ССРСР, де жінка має нині менше прав, як жінки племені зулусів, заініціював на форумі ОН проголошення цього Року бо, каже українська приказка, „на злодюю шапка горить”. Москва вже прислала і буде ще присилати за кордон „жіночі делегації”, щоб сіяти пропагандивну облуду про „рівноправність” і „досягнення” жінок в Советському Союзі, де насправді жінки поневолені національно, економічно і духово: заборона режимом повести рідну дитину до

церкви є духовним поневоленням, а примусове вписування режимом дітей до „жовтенят”, „піонерів” і потім „комсомольців” — виявом політичного поневолення.

Для зорганізованих в ОЖ ОЧСУ, СУА, в сестрицтвах та інших жіночих організаціях українок цей рік мав би пройти під знаком пошвавленої діяльності серед американок, канадійок, англійок, австралійок, аргентинок, взагалі всюди, де живе вільна українська жінка. Мільйони американок не чули й не будуть знати, що ОН проголосили „Світовий Рік Жінки”, але вони вже чули про приїзд „делегації советських жінок”, читали в пресі заяви заяви москвок про „щасливе життя советської жінки”. Московській блекоті треба протидіяти, і ніхто краще не зможе цього зробити, як українські жінки на еміграції.

„Протидіяти треба, і то спільно”, — так вважає і так поступає голова Об'єднання Жінок ОЧСУ мгр Уляна Целевич, розгорнувши шпороку контратаку проти партійно-московських „репрезентанток” в Америці, які нікого не репрезентують, крім шовіністично-імперського ЦК КПСС. Вважаємо, що жінки знайдуть спільну мову для створення одностайного фронту, а всі інші організації, як і „чоловіча сторона”, напевно підтримають жіночі почини в цім напрямку.

Діяти треба, і то не відкладаючи, бо Москва вже заплянувала присилати „мистецькі ансамблі”, складені з жінок, кінофільми, спеціальні телевізійні програми, книжки, щоб переконувати американок, що знедолена колгоспниця, яка на морозі носить на собі лантухи з кормом для корів, і робітниця, яка голими руками кладе цеглу — це найщасливіші жінки на світі! Ньюйоркський щоденник „Дейлі Ньюз” з 31 грудня 1973 р. вмістив огляд Гей Пол під наг. „Жіночий погляд на справи в 1974 р.” Що найбільше турбуватиме зорганізованих американок у 1974 році? — „Криза з пальним та ЕРА — конституційний додаток про Рівні права”. Керміт Гоген, президент Генеральної Федерації Жіночих Клюбів, заснованої 83 ро-

ки тому, що охоплює до 5 мільйонів американок та понад 10 мільйонів жінок в інших країнах західного світу, вважає, що „криза енергії та рівні права” — це найголовніші проблеми в 1974 році. Щоправда, вона стверджує, що „рівні права повинні бути надані жінкам у всім світі, не тільки в Америці”, але, як звичайно, не згадує при тім СССР і країн-сателітів...

Проти статевої дискримінації, за контролю народин, за зрівняння платень жінок із чоловіками виступає голова Ліги Жінок-Виборців Лусі Бенсон та її 160,000 zorganizованих американок. Але проти них виступає сильна опозиція, організація домашніх господинь, під назвою „Гепінес ов Вуменгуд”, на чолі з головою Жакі Девісон із Сан Дієго, Каліфорнія. Ці жінки прохають легіслатури 25-ох стейтів, щоб вони скасували схвалену там зміну-додаток до Конституції про „Рівні Права”: маси жінок не вважають себе придатними до військової служби, до важкої фізичної праці поруч із чоловіками.

Крім згаданих організацій, існує ще багато інших, але всі вони в 1974 р. обіцяють турбуватися найбільше кризою енергії й пального, виступати проти убогости, за матеріальне забезпечення старших, проти нестачі житлової площі, дорожнечі, за громадянські права, за більші права для національних меншин у Америці, за більші права для жінок у релігійних групах та сектах, за покращання стейтової й міської опіки над дітьми-школярами, за збільшення ролі жінок у професійних спілках, за вдосконалення закону про розвід, з тим, щоб жінка-мати діставала від розведеного чоловіка підтримку (закон про Рівні Права, якщо ввійде в силу, для чого потрібно його ратифікувати у 38 стейтах, не завжди буде підтримувати вимоги жінки щодо аліментів).

Напевно більшість із цих проблем дійсно мають ґрунт під ногами, і добре, що американське жіноцтво активізується. Але покищо ми ніде не почули виразної заяви провідниць американського zorganizованого жіноцтва — бо-дай не було таких заяв у поточній пресі, — ні про „Світовий Рік Жінки”, ані про потребу моральної допомоги поневоленому жіноцтву в СССР і сателітних країнах.

Ось тут розкривається перед українським жіноцтвом в Америці й інших країнах широчезний обрій для праці в середовищі, в якому ми живемо. Без далекої України не було б нас, її дітей, не було б і тих, які вже тут, у Америці, взагалі поза Україною, народились. Тому моральний обов'язок супроти України тягнеться над кожною жінкою з українським серцем — завжди. До речі, такого типу освідомно-роз'яснювальна акція серед американського світу про справжній стан жінки в СССР вийде тільки на користь Америці і буде виявом дійсної, розумної лояльності до цієї великої країни, як і до інших країн вільного українського поселення.

„ДРУГИЙ ГАРВАРД”

У „Свободі” з 30 січня ц. р. в рубриці „Голоси читачів” п. Роман Кецала у коротенькій замітці інформує про подію дуже великої ваги. Цю свою замітку нав'язує він до повідомлення в „Свободі” з 21 січня про те, що в Канаді, в Оттавському університеті, створено Український Центр Науково-Дослідчої і Студійної Праці і що університет в офіційному акті забезпечив:

1. Наукові дослідження над українською літературою, філологією, історією, політичними та соціологічними проблемами і української канадіяни.
2. Публікації наукових праць українською, англійською і французькою мовами.
3. Влаштування наукових конференцій і семінарів.
4. Призначення стипендій для adeptів української науки.

„Це, — слушно пише п. Роман Кецала, — величезне досягнення. Ця історичного значення подія — це вислід наполегливої праці людей великої ідеї”. Український Центр постав заходами проф. Біди, а спонсорами цієї справи були д-р Надія й інж. Івахнюки.

Свою замітку п. Кецала закінчує словами: „Сповнилися задушевні бажання багатьох українців, і тепер можемо сказати, що маємо „другий Гарвард”, цим разом у Канаді.

А додати до цих слів можна ще, що на „Другий Гарвард” не треба було збирати двох з половиною мільйонів доларів. Українська громада хоче довідатися більше й докладніше про цей успіх наших братів у Канаді.

М. Н.

„Мене тримають із божевільними, мені створюють постійне пекло! Намагаються зробити з мене божевільного... Я не маю чим дихати!” — кличе до нас з-поза тюремних ґрат Валентин Мороз.

В. С-ко

З АРХІВІВ НКВД

В українській публіцистиці зовсім непомітною перейшла книжка професора Гарвардського університету Мерла Файнсода п. н. „Смоленськ під советами”, видана в 1958 р.*). Унікальність цієї книжки полягає в тому, що в ній зібрані й коментовані секретні документи смоленського обкому — обласного комітету партії, які в цілості дісталися німцям, коли вони здобули це місто у Білорусі в липні 1941 року, пізніше були перевезені до Берліну, а з Берліну після капітуляції Німеччини перейшли в руки американців. Як відомо, большевики, тікаючи від панцерних дивізій Гітлера, вивозили або палили всі секретні архіви.

Документи охоплюють період від 1917 року, коли большевики захопили в колишній Росії владу, і до 1939 року. На жаль, у воєнній завірюсі частина їх зникла.

Документи смоленського обкому партії ілюструють жахливі процеси, що відбувалися протягом двох десятиріч у Смоленській області, але вони, немов сонце в краплі води, віддзеркалюють усі процеси, що відбувалися в цей час також на Україні: економічний хаос, голод, „бандитизм”, робітничі страйки, селянські заворушення, НЕП, наступ на селянство під час колективізації та індустріалізації, криваві чистки і „розкуркулення”, звиродніння комуністичної партії і створення нової панівної касты, що вже при своєму народженні була приречена на загибель в ближчому чи дальшому майбутньому.

Серед тих документів Мерл Файнгод наводить у своїй книжці протоколи партійних комітетів, листи секретарів обкому і райкомів, звіти ЧК-ОГПУ-НКВД, прокуратури, міліції, судів, профспілок, матеріали про місцеві військові частини, церковні організації, інструкції для цензорів і численні доноси інформаторів НКВД, партійців — одного на другого і „безпартійних большевиків”.

Майже всі документи смоленського архіву

мають на собі позначку „таємно” або „цілком таємно”, при чому в багатьох із них інформується про події, які в західній пресі містилися в рубриці хроніки, доступної для кожного читача.

Як виходить з тих документів, вся влада в Смоленську належала обкомові партії, власне його бюрові, і військовому комісаріатові та ОГПУ-НКВД, які підлягали своїм власним вищим інстанціям. Голова виконкому (виконавчого комітету) звичайно був членом бюро облпарткому. В партії панувала жорстока дисципліна. Довір'я до рядових партійців не було. Партійні зібрання і рішення, схвалювані на тих зібраннях, мали наперед точно узгіднюватися з обкомом. А проте, районні секретарі старалися обсадити себе своїми ставлениками, і на цьому ґрунті процвітали інтриги і зловживання владою, а внаслідок того — моральний розклад партійців.

В одному з наведених проф. Файнгодом документів читаємо: „По лінії споживчої кооперації в нашій області в 1933 р. було розтрат і розкрадань на суму 4.793.000 рублів, що становить 35% зібраних паїв”. Другий документ повідомляє, що голова колгоспу Романов „вважає себе хазяїном усіх жінок колгоспників”.

П'ятика процвітала серед партійців і чекістів. Під час обслідування обласної партійної організації один свідок заявив: „Всі у нас п'ють згори донизу”.

Вищі партійні інстанції гостро виступали проти „побутового розкладу”, але ревно оберігали привілеї партійців, рятуючи їх навіть від кримінальної відповідальності. При добрих зв'язках членам партії гарантована була безкарність за їх злочини.

Однак, хоч у руках партійців була величезна влада, вони жили в постійному страху перед „центром”, який гостро розправлявся з тими, що не виконували його вказівок і плянів. Партійні чистки тримали партійців в стані хронічної гарячки. А під час тих чисток взаємне донощитство доходило свого вершка: рядовий партієць доносив на свого зверхника, а зверхник

*) Merle Fainsod. Smolensk Under Soviet Rule. Harvard University Press, 1958, pp. 484.

— на своїх підлеглих. Так звана „критика і самокритика” — це були синоніми доносів. Намагаючись доказати свою відданість партії і свою „пильність”, члени партії топили своїх же власних друзів і навіть свояків, як „ухильників”, злодіїв, шпигунів і диверсантів. І проте, щоб розпалити охоту до взаємних доносів, начальник смоленського НКВД на партійних зібраннях казав: „Ми все ще б'ємо ворога по хвосту, а не в серце”. Правляча партія зійшла на найнижчий моральний рівень.

Серед документів є звіт директора одної зі шкіл, що на портрети совєтських вождів хтось із учнів понаклеював „фашистські свастики”. Один студент технікуму говорив друзям: „Дух у нас сталінський, а режим гітлерівський”. Доля цих учнів була перерішена.

В одному з обіжників обкому вказувано, що „доповіді представника НКВД не вільно записувати в протоколи”. Однак, про атмосферу в самому НКВД свідчить така заява одного чекіста на засіданні парткому Дорогобузького відділу НКВД: „Здавалося б, організація НКВД має бути найбільш пильною, а тим часом у нас найбільше морально розкладених осіб. Наприклад, Кір'яков, Антохов, Теплоухов — все це розкладені п'яниці. Смірнов — злодій, Комісаров — хабарник...” На другому засіданні того ж відділу сказано: „Загальна грамотність наших співробітників дуже низька”. Характеристично, що обвинувачення енкаведистів не стосуються праці, а йдуть по лінії „побутового розкладу” і недостатньої відданості партії.

Смоленський архів уперше подає протоколи судової колегії НКВД про адміністративні вироки: в розділі „слухали” — коротке обвинувачення, вироблене слідчим, а в розділі „ухвалили” — вирок, також на пропозицію слідчого.

Після убивства Кірова, як видно з протоколів, енкаведистів охопив жах, і почалася посилена „самокритика”, яка зводилася до взаємопорахунків і масових доносів, що мали своїм наслідком масові арешти.

З протоколів видно, як в результаті „клясового підходу” за дрібніші переступи виносилось далеко суворіші вироки, як за великі. В періодичних „зведеннях” ОГПУ можна знайти об'єктивно і грамотно написані огляди поло-

ження в області, включаючи настрої на селі, скарги робітників, діяльність релігійних сект...

Широко наświetлено в документах перший період „добровільної” колективізації, при чому в них дуже мало даних про „добровільність” цієї антинародної акції. В ряді округів підводилось під розкуркулювання середняків. З селян зривали навіть окуляри, „конфіскували” гарячу кашу і поїдали її тут же або вимазували нею ікони. Під час висилки куркулів на північ і на Сибір панувало цілковите свавілля. ОГПУ доносило: „Родини висиланих розбивають, матері рвуть на собі волосся. Спостерігаючи таку висилку, одна комсомолка заявила: „Ми вже не люди, а звірі”.

Мало відомі тепер численні спроби спротиву збоку селян, зареєстровані в смоленських документах: терористичні акти проти „уповноважених”, убивання голів колгоспів, партсекретарів і сількорів. Членів партії, що працювали по селах, ОГПУ перестерігало „не стояти біля вікон”, щоб не потрапити під ворожу кулю. Але безнадійність спротиву підточувала волю селян, і опозиція слабшала.

Було ясно, що продовження громадянської війни приведе до масового голоду. І тому в березні 1930 р. Сталін опублікував статтю „Заморочення від успіхів”, в якій перекинув усю вину за „перегини” у проведенні колективізації на низових комуністів. Проте, „з ряду сіл все ще надходять вимоги про виселення щонайменше ста тисяч куркульських підголосків” і „застосування гострих форм репресій”. Це, очевидно, були вимоги місцевих яничарів-вислужників перед режимом. „Підкуркульників” на власну руку арештовували голови сільрад і секретарі партосередків, районів і крайові уповноважені. Органи ОГПУ втрачали всяке почуття міри, виходячи з засади: „спершу арештувати, а потім розібратися”.

Стаття Сталіна свідчила про лицемірство і двоякість совєтської політики: спростувала легенду про „добровільність” колективізації.

Цікаві інформації з смоленських документів можна зачерпнути про совєтську цензуру, що інколи доходила до явного абсурду: вона рішуче забороняла подавати в пресі будь-які відомості про військові справи, наводити не тільки абсолютні, але й відносні цифри про вро-

400-РІЧЧЯ ПОЯВИ ПЕРШИХ ДРУКІВ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ

Вигнаний з Москви, де 1 березня 1564 року спільно з Петром Мстиславцем видрукував кирилицею книгу „Апостол”, Іван Федорович через Білорусь приїхав у кінці 1572 року до Львова, де заснував друкарню. Тут він із сином Іваном розпочав 25-го лютого 1573 року друкувати відомого „Апостола”, якого закінчив 15 лютого 1574 року. Того ж року появилася його віднайдений лише 1927 року у Римі „Буквар”, що його 1954 р. закупив Гарвардський університет для своєї бібліотеки. На обох книжках зазначено, хто, коли й де їх видрукував. Кінцівки чи колофони містять герб Львова й друкарський значок Федоровича. Зокрема „Апостол” має гарно розмальовану кінцівку та гравюру, на якій зображений євангелист Лука. Друк „Апостола” тривав 354 дні. Це — перший друк на українських землях і тому така велика його вартість для української культури. Відомо, що в світі існують біля 15 примірників „Апостола”.

„Буквар” Івана Федоровича — унікальна

жай, про будову нових залізниць, про пошесті серед худоби, про масове вибирання населенням ощаджень зі щадничих кас і т. д.; забороняла повідомляти про злочинність, судові процеси, про вилучення „спотворених” портретів Сталіна і Леніна, про „куркульський терор”, підпали, замаху на советських службовців. ЦК давав точні вказівки, що можна друкувати і як насвітлювати ті чи інші факти. Тому цензори працювали поміж двох вогнів: перестаравшись — недобре, недоглянеш — ще гірше. Робота цензури утруднювалась браком інтелегентних кадрів. За коректорські помилки, що надавали друкованому матеріялу іншого політичного змісту, коректор автоматично діставав 5 років ув'язнення в концтаборі.

Книжку проф. Мерла Файнсоды треба було б перевидавати кількома мовами, бо істота советської влади після смерті Сталіна не змінилась, хоч як хочуть доказати це не лише західні, зокрема американські, ліберали, але й, на жаль, деякі групки політичних емігрантів з СРСР і країн Східної Європи.

річ, якій по праву належить місце в бібліотеці Катедри Українознавства при Гарвардському університеті.

Коли в СРСР відзначали 400-річчя появи „Апостола” в Москві 1564 р., то там видано ряд публікацій, автори яких намагаються доказати, що друкарство прийшло в Україну з Москви. Це не відповідає правді. Відомий є факт, що друкування кирилицею розпочав у Кракові Святополк Фіоля, лемко, 1491 р., який видав п'ять друків: Осмогласник, Часослов, Тріодь Цвітну, Тріодь Пістну та Псалтир, якого донині ще не знайдено. Ці друки поширилися по всій українській території, дійшли до Москви, балканських країн і Молдавії.

На запрошення князя Костянтина Острозького Фіоля переїжджає до Острога, де створює нову друкарню і в роках 1580-1581 випускає „Граматику” та перлину українського друкарства „Острозьку Біблію”. Також в Острозі видрукував він 1580 р. „Новий Заповіт з Псалтирем”. На Білорусі в Заблудові видрукував Фіоля перед прибуттям до Львова „Псалтир з часословом”, а в 1569 р. та 1570 р. „Учительное Евангелие”. Деякі дослідники твердять, що багато з його друків ще не знайдено.

Помер Іван Федорович у Львові 16 грудня 1583 року і був похований у монастирі оо. Василіян. На його надгробній плиті напис: „Друкар книг, перед тим ще не виданих”. Коли брати під увагу його „Буквар”, то він чи не перший серед усього слов'янського сходу вводив грамоту серед народу. Цей „Буквар” гарно оформлений, кишенькового формату й має 78 сторінок.

І. Федорович був не тільки друкарем, але й редактором, видавцем, просвітянином, педагогом, автором передмов та післямов і засновником книгодрукування кирилицею. Його книги довші роки передруковувалися на Сході Європи.

У 400-річчя початку книгодрукування на українських землях слід би нам це мати на увазі й за посередництвом наших наукових установ, професорів, бібліотекарів і студентів цю подію належно представити у західньому світі.

Д-р Ол. Соколюшин
старший бібліотекар

Панько Незабудько

Хоч погано, але голосно

(Фейлетон)

Колись в нас удома розказували такий анекдот. Посперегались дві баби з двома сіл, котрий з дяків краще співає в церкві. Ця хвалить дяка з свого села, а та з свого. Врешті одна каже: „А ваш дяк погано співає. В нього голос, як у кози!” На те друга: „Але зате він співає голосно!”

Московсько - большевицька пропагандивна катеринка своєю дурною тарабарщиною тогочасно нагадує отого дяка з козячим голосом. Як заведе, як загуде — мало вуха не тріскають слухахам. Наге оце хто візьме дротину та по блясі нею затарабанить.

Старий большевицький катеринщик. Стара його большевицька пісенька. Поганенька, але зате голосна. Підтоптана, як і він сам, його пісенька, обтрінана гасом, з вишнялим, трафаретним змістом про „українських буржуазних націоналістів”, про „польських”, „гітлерівських”, „капіталістичних” запроданців, про „люд” (уже й буквою „ю” не можна послугоуватись!), „агентів Ватикану” . . .

Бувало колись як зарипить у большевицькій екстазі червоний катеринщик на всі свої фальшиві гласи:

— Петлюра — запроданець! Наймит панської Польщі! Слуга польського імперіялізму! . .

А сам наге забув, як біг гимкоріш до Риги підписувати пакт з польським паном та імперіялістом, щоб поділитися з ним українською землею.

— Українські буржуазні націоналісти — дереться большевицький катеринщик — найбільші вороги українського народу! Вислужники фашизму! Гітлерієське озвістя! ОУН — убивник українських людей! . .

А сам ніби й забув, як то з Гітлером підписував пакт і як на спілку з ним розірвав Польщу. А скільки то „приятельських актів” супроти „братнього” українського народу він наробив на протязі більше як півстоліття на довізну ганьбу собі. Хіба „українські буржуазні націоналісти” злізівдували в період панування божка Сталіна найкращий цвіт української нації — письменників, поетів, мистців,

науковців? Хіба вони зорганізували страшну голодову облогу України в 1933 році? Хіба вони помордували стільки українського народу у Вінниці, Львові, Дрогобизі, Луцьку і по інших місцях в Україні? Хіба ж вони розправляються тепер у найдикіший і найганебніший спосіб з українськими культурними діячами по тюрмах, концтаборах і божевільнях?

До знуди зумо, як верескливий московський червоний катеринщик виводить своїм козячим голосом:

— Українські буржуазні націоналісти на службі капіталістичних розвідок! Запроданці американського імперіялізму! Служаки Волл-стріту!

А сам гимзикує, не минаючи й найменшої okazji, до американських і інших капіталістів, обіймається з ними, голомкається, шампанське пописує, щоб добрі економічні кредити дістати від них, без яких уже давно всі сови гуляли б по ньому візною пам'ятю. Та ще й нацьковує їх проти свого компартоднодумця і страшить їх нібито „жовтою небезпекою”.

Раз задуднить він харкаво низеньким голоском про те, як то „українські буржуазні націоналісти” бідних „євреїв” громили, не згадуючи про переслідування жидів білою й червоною Москвою, то захищить на високу нуту про те, що „українські буржуазні націоналісти” єднаються з сіоністами проти Есесерії.

Навіть про наших живих і мертвих церковних достойників червоний катеринщик кричить, що вони були „гітлерівськими агентами”, а одиоразово „агентами Ватикану”. А сам промовзує, як то він заводить шури-мури з Ватиканом та оббиває його пороги.

І так без кінця.

Червоний катеринщик аж із шкіри вилазить, наспівуючи та нагрюючи безупинку фальшиву пісню про „українських буржуазних націоналістів”, яких не було, немає й ніколи не буде. Про кого ж йому співати? Відомо ж, що про московську большевицьку буржуазію в Есесерії, якої наплодилось як миши в посуху, співати не впадає.

Ярослав Паладій, **АБЕТКА З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**, Нью Йорк, Наукове Товариство ім. Шевченка, 1973, 75 стор.

Проф. Ярослав Паладій подарував українському суспільству оригінальний твір — графічне оформлення в дереві української абетки. Абетка вийшла в сторіччя НТШ і видана накладом 1000 примірників (в серії Українська Літературна Бібліотека НТШ з передмовою Михайла Островерки, під редакцією д-ра Василя Лева, з віршовим текстом Леоніда Полтави і англійським поясненням М. В. Зєлика. Присвячена вона батькам автора та його дружині.

Букви виконані на високому мистецькому рівні з ілюстраціями із історії і географії України, українського життя, релігії, літератури, музики, спорту, фолкльору.

Мета Абетки — виховати молодь в любові до нашого минулого, до традиції, побуту й релігії.

Перша буква „А” ілюстрована Архангелом Михаїлом і гербом золотоверхого Києва, столиці Соборної України.

Друга буква „В” ілюстрована бандуристом, „В” — верховина, „Г” — гетьман, „Г” — Гонта, керівник українських повстанців, „Д” — Довбуш, „Е” — емблема, герб гетьмана Івана Мазепи, „Є” — єдність; зложені вчвірку руки з гербами Києва, Галичини, Буковини та Карпатської України.

Далі йдуть букви „Ж” — жнива, „З” — запорожці на байдаках, „І” — Ігор, князь на коні, „І” — їздець „И” — сини, „И” — Йордан, „К” — каменярі, „Л” — лови, полювання на сарн, „М” — млин-вітряк, „Н” — ноги і мелодія „Ще не вмерла Україна”, „О” — княгиня Ольга, „П” — Прометей, „Р” — родина, „С” — спорт — скакун з тризубом на сорочці, „Т” — трембіта, на якій грає гуцул, „У” — Україна, мапа нашої держави, „Ф” — Франко, „Х” — хата, „Ц” — дерев’яна гуцульська церква Яр. Паладія в Гантері, Н. Й. „Ч” — чумаки з круторогими волами, „Ш” — Шевченко в молодому віці, „Щ” — два дружинники з щитами, „Ю” — св. Юрій убиває списом змія, „Я” — ярмарок, сцена з нашого недавнього минулого, і кінцева буква — м’який знак, представлена символом Великодня — писанкою.

Абетка Я. Паладія — гарний дарунок нашим малим дітям, які легко її опанують в такому оформленні.

Д-р Ол. Соколиншн

ДЕМОНСТРАЦІЯ В ОБОРОНІ ІГОРЯ КАЛИНЦЯ

Демонстрація в обороні Ігоря Калинця, українського поета, засудженого на дев’ять років ув’язнення і три роки заслання, відбулася 10 січня ц. р. біля амбасаді СРСР в Оттаві, Канада. Демонстрацію зорганізував місцевий відділ Міжнародної Амнесії, що його очолює Голді Джозефі.

Кореспондент газети „Ситизен” Пітер Горі пише: „Чому Калинець?” І відповідає: „Група Міжнарод-

ної Амнесії, яка працює для звільнення І. Калинця, писала в його обороні до советських властей та відвідала амбасаду СРСР, стараючись передати для нього пакунок з продуктами і теплим зимовим одягом. Коли цей пакунок в амбасаді не прийняли, члени групи рішили вжити інших методів: влаштувати демонстрацію. Нагодою для цього було прийняття, влаштоване для дипломатів у зв’язку з від’їздом до СРСР першого секретаря амбасаді Володимира Лалицького. І якраз, коли до амбасаді під’їздили лімузини з дипломатами, хідником ходила група членів Амнесії і їхні приятелі з великими транспарентами: „Свободу Ігореві Калинцеві!” Кожний учасник держав свічку в руках з обведеним довкола неї колючим дротом, що є символом Амнесії”.

Дружина Ігоря Калинця — поетеса Ірина Стасів, засуджена в 1972 р. на шість років ув’язнення і три роки заслання. Перебуває вона в концентраційному таборі в Мордовії. Восени минулого року вона важко хворіла і у вересні перейшла тяжку операцію. Про теперішній стан її здоров’я немає жадних вісток. Для її звільнення працюють дві групи Міжнародної Амнесії — в Швеції і Німеччині.

ОДИН ІЗ БАГАТЬОХ ГОЛОСІВ

Відповідаючи на заклик Голови Проводу ОУН Ярослава Стецька створити мільйонний Фонд Оборони України, почули ми голос з Канади — голови Відділу ЛВУ в Судбурах, до якого всі приєднуємось: „В цей критичний час на кожній українській людині тут і у вільному світі лежить великий обов’язок допомагати всіма силами рідним братам в Україні, даючи всебічну підтримку українському народові у його важкій боротьбі з московським окупантом. В цьому ділі Організації Українського Визвольного Фронту на своєму Другому Світовому З’їзді в Торонті, 30-31 жовтня м. р. вирішили створити мільйонний Фонд Оборони України, як матеріальну базу для дальшого посилення української визвольної акції. До участі у цій шпихетній кампанії закликаємо всіх Вас, дорогі земляки!

Голос із Судбура, один із тисячі голосів, на які ми мусимо відгукнутись.

Декларації і гроші надсилати на адресу централі ОУФК в Америці із зазначенням на „Фонд Оборони України”.

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ

„Шлях Перемоги”, „Гомін України”
І МІСЯЧНИК

„Визвольний Шлях”

ЗМІСТ „ВІСНИКА ООЧСУ” ЗА 1973 РІК

Світоглядovo-політична тематика

В. Давиденко — Чорна реакція в ССРСР	1
Вол. Мартин — Містерії з новою конституцією ССРСР	1
ОУН стоїть понад партіями	2
Д-р М. Кушнір — Проблеми перед нами	2, 3, 4, 5
С. Корнич — Огляд світових подій	3, 5, 6, 7-8, 9, 10, 11
Ю. Тис-Крохмалюк — За доцільну інформацію	3
Слово Голови Проводу ОУН Ярослава Стецька над могилою св. п. д-ра Д. Донцова	4
В. Давиденко — „Хочете бути вільними?”	4
Вол. Мартин — Червоної поляк про українську проблему і III Раїх	4, 5
Ю. Тис-Крохмалюк — Світова держава	4
30-ліття АВН	5
М. Трихрест — „Хочеш мати ворога — нагодуй його хлібом”	6
Н. Вердяв — Про соціалізм і націю	6
І. Вовчук — Вчора і нині.—Слово до учасників протестаційної маніф. біля пам. Т. Шевченкові у Вашингтоні 26. 5. 1973.	7-8
Вол. Мартин — Дві доктрини, дві конф., дві зустрічі	7-8
Поль Половецький — Нерозв’язана проблема 1933.	7-8
В. Давиденко — Кати діють у темряві	9
Степан Вандера — За правильне розуміння визвольного-революційного процесу	10
Ярослав Стецько — Визволення, не капітуляція! Слово на відкритті конф. АВН 25. 8. 73	10
Ярослав Стецько — До сумління людства. Звернення від імені АВН і ЕРС, проголошене на демонстрації на Трафалгер Сквері в Лондоні 26. 8. 1973	10
М. Кушнір — Тиранія московської еліти	10
В. Давиденко — Поразка комуністів у Чиле	10
В. Давиденко — Донцов на Наддніпрянщині.	11
М. Трихрест — Чи справді охолодження відносин з ССРСР?	11
В. Гут-Кульчицький — Чи світ стоїть на переломі?	11
Ярослав Стецько — За владу нації. Слово Голови Проводу ОУН на маніф. II СКВУ в Торонті	12
Ю. П. — Насамперед Держава	12
„Всі наші сили на допомогу Україні!” — Зі становища, прийнятого на з’їзді Світового УВФ в Торонті 30-31. X. 73.	12
Д-р А. Ведрій — Хай залунає правда України у Вашингтоні!	12
М. Кушнір — Соціалізм чи советизм?	12
В. Давиденко — Людина, яка потрясає світом	12
С. Женецький — Що буде з „Роком Європи”?	12

Світоглядovo-виховні і історичні проблеми

М. Якимів — Наша правда переможе	1
І. Левадний — Установа для колоніального понев.	1
М. Трихрест — Бритійська енциклопедія, ССРСР та його опікуни	1

За солодкими словами	1
П. Андрієнко-Дончук — „Ти завжди будеш з нами”	2
К. П. — Декабристи і „буржуазні націоналісти”	2
В. Д. — Пророчі слова	2
Оксана Керч — Українська людина в Україні і на еміграції	3
Д-р М. Кушнір — Гостра острогоа Америці	3
І. Шанковський — Великдень, що ще... незабаром	4
М. Трихрест — Голодове народобвиство як чинник політики червоного фашизму	4
Поль Половецький — Петро Шслест — „козел відпущення”?	4
М. Трихрест — Каптур московсько-большевицького народобвиства	5
Яр. Гриневич — Про це будуть говорити самі поляки	5
Петро Кізко — Вони живуть серед нас	5
Ів. Левадний — День Українського Моря	5
Вол. Мартин — Професор УВУ обороняє інтегральність Советського Союзу	6
В. Давиденко — Працюймо і вірмо в наш народ!	6
Поль Половецький — Колесо історії не крутиться назад	6
Уляна Целевич — Громадська праця в світлі соціо-психологічних елементів української Людини в Америці	6
За Патріярхат УКЦеркви	7-8
М. Трихрест — Комуністи доять Америку	7-8
Оксана Керч — Чортівський жарт	7-8
І. Пеленська — Кому в дорогу?	7-8
І. Левадний — Непохитний оборонець укр. державн.	7-8
І. Левадний — Охрищення України-Руси	9
Вол. Мартин — „Радянський” чи „советський”?	9
Чого коштувала війна в Індо-Китаї	9
І. Левадний — Українське національне відродж.	10
М. Трихрест — Москва іде на конику свангелізму в „советській киреї”	10
Я. Г-вич — Коли майорів наш прапор над Львовом	11
Мих. Кушнір — Відсталість і забриханість	11
Яр. Гриневич — Листопадовий зрив (істор. нар.)	11-12
С. Наумович — Декілька думок на тему жіночих організацій	11
М. Трихрест — Злочинна „наука”	12

Звернення, комунікати, резолюції

Звернення УВФ у ЗСА в сорокову річницю голодової облоги України	5
Конвенція ПАВНА	5
До Екзекутиви УККА. Становище ГУ ООЧСУ до стану, що витворився навколо укр. студій при Гарвард. унів. та ФКУ	5
Тріюмфальна подорож Верх. Архiep. і Кард. Блаженнішого Йосифа Сліпого	6
Звернення УВФ в ЗСА до українців в Америці	6
Комунікат з наради Екзек. Европ. Ради Свободи	6
Резолюції, прийняті на демонстрації, зорганіз. ОУВФ 17. 6. в Нью Йорку	7-8
Резолюції, схвалені в Нью Йорку 3. 6. 73 учас.	

Облудна советська амнесія 1

Податковий податок в СССР 1

Замордували за віру в Бога 2

Матеріальний рівень життя 2

Про цензуру і глушення передач 2

Вершок холуйства 2

"Китлийчий казан Росії" 2

Б. Давиденко — Хрущов "лежав як кабан" 3

Св. Почаївську лавру обернули на "музей атеїзму" 3

С. Євген Свєсток — На Свято Жінки 3

С. Клісесо — Будинок у Суботові 3

Із листа з України 3

І так кілька місць... 3

Советська поема про "Самвидав" і бандерівців 3

П. Кізко — Молодь у російсько-шовініст. путях 4

Перші підручники для обмозкованого укр. нар. 7-8

С. Жєнецкий — Нєскокі в СССР 9

З України звертаються по допомозу 9

В. Максимов — Про цвинтарі 9

Свідчення про один з найбільших злочинів 9

В пазурях у москочевських катів 9

Книга споминів Давида Штумка 11

Наука, література і мистецтво

В. Ласовський — Роздуми над долею нашій купці. 1-2

Львов Колєнська — Уляна Кравченко і її великий друг 1

Ю. Рєзько — Українські прізвища 1

"Шевченко перший подолав роздвоєння" 1

Вол. Тавринок — Афоризми 4

Сучасник Шевченка — за К. Шентєм 4

С. Наумович — Поет, закоханий у дівчину і в Україну 4

Василий — Думки з підлілля 5

М. Островєха — Смерть Сократа 5

І. Левадний — Автор немирного твору 6

Д-р В. Трємбіцький — Наука для науки чи наука для життя 9

Олександр Дюда — Галаванізація трупа 9

В. Тавринок — Мітологія поезії 9

Агніа Косовєвська — Мужність (єтюд) 9

Ол. Юрєнко — Міцєвчє і Гулак-Артемовський 10

І. Левадний — Архивір друківничко-лицар-ської поезії 11-12

Лука Луцьк — Сторичя Наукового Т-ва Шевченка 12

Софія Наумович — "Вєча від дійсности" 12

Поезиї

Леся Хрєстиня — Коляда 1

Іван Ломазан — Сонєт 1

Василь Нєвідомий — Вулиці 2

Т. Шевченко — Ісаї, глава 35 3

Нєвідомий — Коли вночі 3

Петро Кізко — З нових поезій 3

Неучений, а добре знаєний — Вірші з України 3

Леся Хрєстиня — Пєсцєм помєрних від голоду в 1933 році 6

Вол. Тавринок — Поезиї 7-8

Н. Т. — Ще прийде час 9

никами панєлю-віча, присвяч. нищенню укр. духової культури і русифікації України 7-8

Конференція АВН і ЄРС в обороні переслідуваних "За скрєплення боротьби і дій АВН". Зі стано-вища, схваг. конф. АВН у Лондоні 25. 8. 73 10

Промова контр. Едварда Коца на демострації в Центральному Парку в Нью Йорку 10

Звернення Проводу ОУН до Укр. Промаянства. Становище до подій в Україні, підписанє головною Проводу ОУН Я. Стецьком і през. УНР М. Лівіцьким 11

Молодечий вечір в Алєнтавані 1

Проф. д-р К. Савчук доповідає в УНУ 1

Відзначили 30-ліття УПА в Нью Броньєку 1

Новий Виділ ОЖ ОЧСУ в Рочєстєрі 2

Іван Кравчук — Окружна конф. ОУВФ в Йонкерсі 2-3

Б. Жукур — ОЖ ОЧСУ — форум для праці молодих українцєв 2

Агніа Косовєвська — Дєщо про америкєнцив, лєточки і пороудя 2

Глинка для дітей репрєсованих 2

Засідання ГУ ОЖ ОЧСУ 3

"Лєросфора" в Нью Йорку 3

Виділ ОЖ ОЧСУ в Брукліні 3

І. Кравчук — Євшан-зілля 3

В Тартфордї — Глинка для дітей в Україні 3

П'ятиріччя ОЖ ОЧСУ 4

Культурна хроніка 8-го Вид. ООЧСУ в Чикаго-Шив. 5

Загальні збори Виділу ООЧСУ в Асторїї 5

Мир. Лас. — Медля княгині Ольги для п. П. Ніксон 5

М. Нєстєрчук — З життя Вид. ОЖ ОЧСУ в Асторїї 5

Чикаго в 40-ий дєнь смерти сл. п. Дмитра Донцова 6

Дєнь національної свободи в Євразьєвєх 6

Л. Дурбак — ХХІV Зусурчє укр. Канади і Америки 7-8

Приймає, рідний насмідування 7-8

Лєточки ОУН(р) на Сєтовому фестивалі Молоді Великий базар в Амстєрдамї 7-8

10,000 молодї та її батькія на ХХІІ Зїздї СУМА 9

Загальні збори Виділу ОЖ ОЧСУ в Алєнтавані 9

VI Краєвий Зїзд ЛУСМ в ЗСА 10

Загальні збори Виділу ОЖ ОЧСУ в Нью Йорку 10

Загальні Збори Виділу ОЖ ОЧСУ в Нью Йорку 10

Доповідь Глави Стєцько в Нью Йорку 11

Другий Сєтовий Зїзд УВФронту 11

Х Сєтовий Конгрєс СУМ-У 11

Прочитаний вечір з нагоди виділу родини Діукивї 11

Відзначення історичних подій в Асторїї 12

Наради Організації УВФ Нью-Йоркської округи Краєова УВФ ЛУСМ влєштувала панєлю, присвячєний д-рові Донцову 12

Виділ ООЧСУ в Дєнєвєрі відзначив 40-річчя голодової облоги України 12

В окопуванні України

"Грєше, як у 1921 році" М. Осєдний — Українці в мордовських таборах

Остап Невідомий — Поезії з України	9	Вартість людської думки	2
Остап Невідомий — Починайте свій шлях	10	Зброєння чи роззброєння	2
Л. Х. — Молитва за українських політв'язнів	11	За реформу системи судівництва	2
Іван Помазан — Собака	11	Ще один перекинчик чи — агент	2
Ганна Чернінь — Різдво	12	Майбутність юнійного руху	2
Остап Невідомий — Вони мерехтіли	12	Убивцю С. Бандери запросили до Зах. Німеччини	3
		Багами під загрозою	3
		Д. Діфенбейкер нагороджений медалею кн. Ольги	3
		Цифри ,яким тяжко повірити	3
		Помилки у відозві СКВУ	3
	1	Поради політичного коментатора	3
	1	Батьки мусять відповідати за своїх дітей	3
	1	Міт про перетоплюючий котел	3
	2	Зловіща пересторога	3
	2	Дисидентські течії в ССРСР	5
	2	„Червона королева”	5
	2	Обережно з пропагандою!	5
	2	Ю. К. — До тих, що відцурались своєї батьківщ.	5
	2	Моральна межа для ув'язненого	5
	3	Песимістичні прогнози	5
	3	Європейська Рада Свободи в обороні переслідуваних	6
		Століття гетьмана Павла Скоропадського	6
	3	Людність Буковини і Закарпаття в 1970 р.	6
	3	Панель-віче, присв. руйнуванню укр. культ. в ССРСР	6
	3	Чи аж так воно зле?	6
	4	Вотергейт і діти	7-8
	5	Тривожна ситуація в Австралії	7-8
	5	Нові підступи совєтської агентури	7-8
	5	З листів до Редакції	7-8
	9	Академік Сахаров про совєтський режим	7-8
	10	Чому сучасна молодь вища за своїх батьків	7-8
	12	Лікарю, ізцилися са м	7.8
	12	Вже й там вибухають бомби	9
		Японія на вулкані	9
	1	Дивовижний 1972-ий рік	9
	2.3	Дипломатія Ватикану	9
	2	Хто і якими мовами говорить в Канаді	9
	2	Карл Маркс, якого не знають в ССРСР	9
	2	Голод в Африці	9
	4	Кошти прожитку і кошти похорону	9
	4	Боротьба проти релігії з Західній Німеччині	10
	4	Затрапили почуття гумору	10
	5	Прокидається совість у західних інтелектуалів	10
	6	Проти „морального забруднення”	10
	6	„Совєтські комісари виграли”	10
	7-8	„Перестаньмо нищити себе і нашу країну!”	10
	9-10	Солженіцин руйнує міт про Росію	10
	10	X З'їзд китайської компартії	10
	11	Невдачі совєтів у космосі	10
	12	Друзі чи недрузи?	10
	12	Не „інакшомислячі”, а протестанти	10
		Ще про з'їзд Фонду Катедри Українознавства	11
		Другий Світовий Конгрес Вільних Українців	11
		Чи зрозуміють це український селянин і робітник?	11
	1	Жорес Медведєв — „Наука на майбутнє”	11
	1	„Ми чекаємо...”	12
	1	Українські монахи наново відкрили Леон. да Вінчі	12
	1	Злочинність у кемпусах	12
	1	Проблеми виховання дітей	12
	1	Пасивність молодих виборців	12
	1	„І то вже є новий осяг”	12
	2	Український рід Федора Достоєвського	12
Рецензії, анотації			
М. Чировський — „Дивіться, товаришу, люди сміються!”			
М. З-ий — Хто і що вони?			
Нове число „АВН-Кореспонденс”			
Поль Половецький — „Поезії про ніщо”			
Студія про творчість В. Стефаніка			
С. Женецький — З життя українців в Югославії			
Американський журнал про українську вишивку			
І. Крих — Капітулянтська доповідь			
Ждан Ласовський — Цінний посібник для філател.			
В. С-ук — Непродуманий вірш			
В. Г. „Простір і воля” Р. Володимира			
В. Г. — Соннабулічна симфонія з потойбічного світу			
С. Наумович — Боротьба зі спокусою			
Д. Штогрин — Біографічний довідник укр. у ЗСА			
Оксана Керч — „Широке море України”			
В. С-ко — Рецензія на „рецензію”			
Чергове число „АВН-Кореспонденс”			
С. Наумович — Не слід глумитись			
Д-р О. Соколишин — Псевдонаукова публікація			
В. Трембіцький — „Гроші української держави”			
Оксана Керч — Дві цікаві книжкові появи			
Чергове число „АВН-Кореспонденс”			
Спогади, нариси, фейлетони			
ВоК — За протинаступ			
І. Левадний — Любов до своєї столиці			
Петро Кізко — У технікумі			
ВоК — Гірше як з хроном			
Марія Чубашек — Дуже дивна історія			
О. Солженіцин — Великодня процесія			
Голос має пані Язичинська			
ВоК — Тиждень Поневолених Націй у небезпеці			
Оксана Апер — Незабутні постаті			
Д. Гентіш — На Зелені Свята			
ВоК — Верблюди і вушко голки			
Уляна Целевич — Проф. д-р Нестор Процик			
Яр. Гриневич — Свастика над Холмищиною			
Г. Ковалик — Фірма аноніма			
Михайло Гікавий — Мої зустрічі			
С. Наумович — Журналістична нарада			
Панько Незабудько — Комуністична буржуазія			
Р і з н е			
„Заповіт Петра Якіра”			
Бельгія — дослідна ділянка КГБ			
Мілітанти загрожують Америці			
Хто такий Віллі Брандт?			
Песимістичні завбачення			
Кагебівський лицемір			
З підсовєтського гумору	1, 5, 7, 8, 9, 10, 11		
А. З. — Доля Росії	2		

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА ЩАДІТЬ УЖЕ СЬОГОДНІ!

УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЧО - ПОЗИЧКОВА СПІЛКА „ПЕВНІСТЬ”

у Чікаго

платить чвертьрічно високі відсотки від ощадностей,
а саме: $5\frac{1}{4}\%$ від звичайних щадничих конт,
 $6\frac{1}{4}\%$ до 7% від щадничих сертифікатів
у річному відношенні.

Кожне щадничеkonto захищене Федеральною Урядовою Агенцією F. S. L. I. C. до суми
20,000.00 доларів.

Спілка уділяє позики на купно домів (моргеджі), приймає рахунки за газ, електрику, теле-
фон і воду, видає чеки, грошові перекази (моні ордери) та подорожні чеки.

Користайтеся з вогнетривалих скриньок за низькою оплатою для переховування документів
чи інших вартісних речей!

Спілка оплачує кошти поштової пересилки, тому

ЩАДІТЬ ЧАС!

КОРИСТАЙТЕ З ПОШТОВИХ ПОСЛУГ!

ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО НАС З ДОВІР'ЯМ У ВСІХ ФІНАНСОВИХ СПРАВАХ!

Години праці:

Понеділок 9-3 по полудні
Вівторок 9-3 і 6-8 вечером
Середа — закрито

Четвер 9-3 по полудні
П'ятниця 11-8 вечером
Субота 9-1 по полудні

SECURITY SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

932-36 N. Western Ave.

Chicago, Ill. 60622

Tel.: (312) 772-4500

**Ф Е Д Е Р А Л Ь Н А
КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.**

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГА-
НІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕ-
ВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ.
УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВШИЙ КРЕДИТ НА
АВТА, МОРГЕДЖІ,

ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки,
вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІАЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ.

Майно кожного вкладника чи позичковця
захищене.

Приймає ощадності і платить $5\frac{1}{4}\%$ дивіденди.

Безплатне захищення ощадностей.

Безплатне життєве захищення до 2.000 дол.

А д р е с а :

**SUMA (YONKERS) FEDERAL CREDIT
UNION**

301 Palisade Ave.
Yonkers, N. Y. 10703
Tel.: 914-965-8560

ТРОХИ ГУМОРУ

Після іспиту

Пані Ковальська вирішила одержати права на ке-
рування автом. Перейшовши відповідний курс, вона
поїхала на іспит. Інструктор посадив її за керівницю,
сам сів поруч, і вони поїхали по місту.

За якийсь час пані Ковальська повернулась додому.

— Ну, як твої успіхи? — спитав її чоловік.

— Ще не знаю.

— Тобто як? Що сказав інструктор?

— Нічого. Лікарі все ще не можуть привести його
до свідомости.

*

Відповідна кваліфікація

До команданта пожежної команди прийшов чоловік
з проханням прийняти його на працю.

— А ви колинебудь служили в пожежній команді?
— спитав командант.

— Ні.

— А де ви працювали раніше?

— У цирку.

— В цирку? Що ж ви можете у нас робити?

— Я вмю ковтати вогонь.